

Pedagoška mišljenja profesora i nastavnika o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje

Jurić, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:301538>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Dora Jurić

***PEDAGOŠKA MIŠLJENJA PROFESORA I
NASTAVNIKA O UVOĐENJU MEDIJSKE
KULTURE U OSNOVNOŠKOLSKO
OBRAZOVANJE OD PETOG DO OSMOG
RAZREDA***

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

***Pedagoška mišljenja profesora i nastavnika o
uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko
obrazovanje***

DIPLOMSKI RAD

Studentica: Dora Jurić

Mentor: prof. dr. sc. Danijel Labaš

Zagreb, svibanj 2020.

SAŽETAK

Danas je gotovo nemoguće zamisliti život bez tradicionalnih ili novih medija. Od malena smo bombardirani informacijama sa svih strana, kao i sadržajima koji imaju svoje dobre i loše strane. Stoga je važno poticati razvoj medijskog obrazovanja i medijske pismenosti, kako kod roditelja tako i kod nastavnika i profesora, tako i kod djece od najranije dobi. Na taj bi način razvijali kritičko mišljenje i razumjeli dobre i one loše strane medija. Budući da smo u današnjem svijetu zatrpani informacijama iz medija od rođenja, važno je da svi budu medijski pismeni i obrazovani.

Ovaj rad ponajprije ispituje osobe koje su nakon roditelja ključne u razvoju djece, a to su profesori i nastavnici. Zato smo metodom polustrukturiranog dubinskog intervjua istražili njihova pedagoška mišljenja o važnosti medijske kulture i medijske pismenosti u osnovnoškolskom obrazovanju te o potencijalnom uvođenju medijske kulture kao zasebnoga školskoga predmeta.

Ključne riječi: medijsko obrazovanje, medijska pismenost, kritičko mišljenje, medijska kultura, nastavnici, škola

ABSTRACT

Today, it is almost impossible to imagine life without traditional or new media. From a early age we have been bombarded with information from all sides, as well as content that has its pros and cons. Therefore, it is important to encourage the development of media education and media literacy, both among parents and teachers, as well as among children from an early age. In this way, they would develop critical thinking and understand the pros and cons of the media. Since we are overwhelmed with information from the media from birth in today's world, it is important that everyone is media literate and educated.

This paper primarily examines the people who are crucial in the development of children after their parents, namely professors and teachers. Therefore, we used the method of semi-structured in-depth interview to explore their pedagogical opinions on the importance of media culture and media literacy in primary education and on the potential introduction of media culture as a separate school subject.

Keywords: media education, media literacy, critical thinking, media culture, teachers, school

SADRŽAJ

1. Uvod.....	2
2. Pozitivni i negativni aspekti medija	3
2.1. Primjeri pozitivnih utjecaja medija.....	4
2.1.1. Videoigrice	4
2.1.2. Mediji u kontekstu obrazovanja i edukativnog utjecaja na gledatelje medija..	5
2.2. Primjeri negativnih utjecaja medija.....	7
2.2.1. Nasilni sadržaji.....	8
2.2.2. Negativan utjecaj medija na samopercepciju	13
3. Uloga učitelja, stručnjaka i roditelja u medijskom odgoju.....	15
4. Integracija medijske pismenosti i medijskog odgoja u obrazovnim institucijama.....	18
5. Projekti medijskog opismenjavanja u Hrvatskoj.....	21
5.1. Multimedijski portal medijskapismenost.hr	22
5.2. Djeca medija	23
5.3. Centar za sigurniji internet Hrvatska	24
5.4. Telecentar.....	24
5.5. Škola medijske kulture Dr. Ante Petrlić	25
6. Metodologija, ciljevi, hipoteze i rezultati istraživanja	27
6.1. Metoda polustrukturiranog dubinskog intervjua.....	28
6.2. Rezultati istraživanja- nastavnici Hrvatskog jezika.....	29
6.3. Rezultati istraživanja- knjižničari	34
6.4. Rezultati istraživanja – nastavnici Likovne kulture.....	41
6.5. Rezultati istraživanja - nastavnici Informatike	47

6.6. Rasprava.....	50
7. Zaključak.....	51
8. Literatura.....	53
9. Popis tablica	57
10. Prilozi	57

1. Uvod

Mediji su danas postali dio naše svakodnevice te gotovo najvažniji izvor informacija. Preko medija saznajemo vijesti o našoj svakodnevici, aktualnim temama u svijetu, preko medija se obrazujemo, te jednako tako socijaliziramo. Socijalizacija preko medija je danas postala svakodnevica prosječnog čovjeka, pa tako i usluge koje mediji nude utječu na naše stavove i ponašanja. No, koliko velik utjecaj mediji imaju na odraslog čovjeka, tako imaju i na djecu, i to još od najranije dobi.

Osim pozitivnog utjecaja medija, tu je i negativan utjecaj pri čemu se posljedice mogu uočiti od problema ovisnosti, depresije, pretilosti, suicidalnih misli pa do nasilja putem interneta. Kako bi se smanjio negativan utjecaj medija treba biti medijski pismen. Biti medijski pismen i odgojen znači biti osposobljen za samostalno korištenje medija te ono najvažnije, razviti kritički stav prema medijskim sadržajima.

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je utvrditi zašto je medijska kultura bitna u obrazovanju djece, preciznije, što nastavnici i profesori misle o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje. U Hrvatskoj se, kao i mnogim zemljama Europske Unije, medijsko obrazovanje ostvaruje primarno kroz medijsku kulturu, koja je jedna od sastavnica predmeta Hrvatski jezik, od prvog do osmog razreda. Jedna od glavnih zadaća medijske kulture prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu je razvijanje sposobnosti komunikacije s medijima (Ciboci, 2018: 24). Koliko će djeca tijekom svog obaveznog osnovnoškolskog obrazovanja steći medijskih kompetencija, ovisi o svakom nastavniku, ne samo hrvatskog jezika, već i drugih predmeta, a najčešće o njihovom entuzijazmu.

Prvi dio ovog diplomskog rada će se usredotočiti na teorijski okvir kroz pripadajuću literaturu, koja obuhvaća temu medijske pismenosti i kulture s naglaskom na pedagoška mišljenja profesora i nastavnika već provedenih istraživanja u osnovnim školama. Drugi dio diplomskog rada će se nadovezati na prvi, bit će posvećen istraživanju pedagoških

mišljenja profesora i nastavnika o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje, a naglasak će biti na četiri škole u gradu Požegi s ciljanom skupinom nastavnika Hrvatskog, Informatike i Likovnog te knjižničara od petog do osmog razreda. U trećem dijelu rada ćemo raspraviti rezultate istraživanja i donijeti zaključke.

2. Pozitivni i negativni aspekti medija

Razvoj tehnologije, odnosno novih medija pogodovao je tomu da je danas gotovo nemoguće pronaći čovjeka koji se ne informira preko barem jedne medijske platforme. Danas još uvijek postoje polemike o tome jesu li utjecaji medija pozitivni ili negativni. Preko medija se prenose informativni, edukativni i zabavni sadržaji koji imaju utjecaj na svaku osobu, a glavni cilj medija je zadovoljavanje ljudske potrebe da bude u tijeku s relevantnim događajima te važnim društvenim procesima. Najvažnije pozitivne strane medija, a ujedno i temeljene zadaće su informiranje, obrazovanje i zabava. Oni mogu poticati toleranciju, maštu i kreativnost. Mediji, međutim imaju i negativan utjecaj na pojedince i njihovo društveno ponašanje. Taj negativan utjecaj dolazi od sadržaja koji prezentiraju nasilje, konzumerizam, kriminal i sl. (Jurčić, 2017: 127-133). Polemika oko štetnosti i korisnosti medija će uvijek biti, a mediji mogu biti i jedno i drugo. „Činjenica je kako mediji imaju i veliki broj negativnosti, ali za to ipak nije moguće okriviti samo medije. Potrebno je sagledati cjelokupni kontekst, odnosno društvenu zbilju u kojoj mediji djeluju” (Jurčić, 2017: 135). 00

Prema Nadi Zgrabljčić Rotar (2005: 8), Potter (2001) medijske utjecaje dijeli na kratkoročne i dugoročne, i to s obzirom na to kada se utjecaj pojavi – odmah nakon ili dugo vremena nakon korištenja medija. Potter također ističe kako mediji mogu djelovati trenutačno i usaditi trenutačna znanja, mogu stvarati, jačati ili umanjivati naše stavove, mogu djelovati na naše emocije, mogu nas natjerati na neku akciju, a mogu nas također uzbuditi ili smiriti.

2.1. Primjeri pozitivnih utjecaja medija

Osim svoje tri glavne funkcije, koje smo već spomenuli, mediji imaju i druga pozitivna obilježja. Krešimir Mikić (2015: 15) navodi kako pored „medijskih grijeha“, pogotovo suvremenih medija, mediji brzo i trajno informiraju, poučavaju, ubrzavaju procese učenja, potiču radoznalost, razvijaju intelekt, pobuđuju emocije, šire multikulturalnost, upućuju na pozitivne vrijednosti, itd. Osim toga, olakšavaju ljudima određene dijelove života i obogaćuju stvarnost. Medijski programi imaju i korisne odgojno-obrazovne sadržaje koji se upotrebljavaju i u školi i u nastavi, a s obzirom na brojnost nisko obrazovanih i nepismenih građana može se reći da mediji mogu kulturno obogatiti čovjeka. Također, mogu mu služiti za potrebno opuštanje od ubrzanog načina života zabavnim sadržajima koje nude. U nastavku rada su navedeni primjeri dviju pozitivnih strana medija.

2.1.1. Videoigrice

Mediji nas također mogu učiti o toleranciji i kulturnoj različitosti. Zahvaljujući medijima, danas je moguće ne samo učiti putem medija, već provjeravati znanje učenika igrom, za razliku od tradicionalnih ispitivanja.

Kada je riječ o videoigrama, onda mnogi znanstvenici ističu njihove negativne utjecaje, no one imaju u svojim pozitivnih strana i učinaka. Kada je riječ o videoigrama roditelji pretežito smatraju da oduzimaju vrijedno dječje slobodno vrijeme, odnosno da djeca zapostavljaju neke korisnije sadržaje i aktivnosti. Danas su videoigre znatno savršenije, korisnije i široko primjenjive, a to se odnosi prvenstveno na pobuđivanje matematičkog, logičkog mišljenja, na planiranje te na vještine čitanja i pisanja. Djeca često igraju videoigre u skupinama, pa nije zanemariv ni čimbenik socijalne komunikacije (Mikić, 2015: 28). Videoigre poboljšavaju brzinu, koncentraciju, usredotočenost, potiču misaone procese, asocijativno i hipotetičko mišljenje te pospješuju koordinaciju pokreta (Laniado, Pietra, 2005, prema Bilić, Gjučić i Kirinić, 2010: 200). Računalne igre i videoigre poboljšavaju sposobnosti rješavanja problema i to brzim raspoznavanjem uzroka,

upravljanjem resursima, brzim razmišljanjem i donošenjem odluka. Prelaženjem od lakših razina na teže stupnjeve dijete uči postupno ostvarivati svoje ciljeve i povećati samoefikasnost (Sheff, 1994, prema Stupak, 2004, prema Bilić, Gjukić i Kirinić, 2010: 200). No, na žalost, velik broj igara je nasilnog sadržaja, čak 89%. Ipak, u svakoj izloženosti medijima možemo uočiti pozitivne i negativne strane učinaka, te je bitno da se djeca u svakodnevnom životu nauče koristiti ih pravilno.

Istraživanje „Percepcija djece o utjecaju videoigara” (2018) koje su proveli Danijel Labaš, Ines Marinčić i Alma Mujčinović pokazalo je kako djeca - iako u velikoj mjeri svjesna pozitivnih i negativnih učinaka, još uvijek ne prepoznaju pozitivne i negativne strane videoigara. Rezultati istraživanja pokazuju da djeca smatraju kako će videoigre prije ostaviti negativan, nego li pozitivan utjecaj na djecu općenito, ali unatoč prepoznavanju negativnih posljedica intenzivnog igranja, zabava se ipak pokazala kao dovoljno snažan motiv koji ih zadržava u igri. Ono što ih najviše zabavlja u igrama je izazov (44,2%), zatim znatiželja (35,5%) i fantazija (34,3%) koja im omogućava proživljavanje nesvakidašnjih situacija te, naposljetku, akcija (23,6%). Upravo bi se ti motivi mogli u budućnosti iskoristiti kao temelj za daljnji razvoj edukativnih igara, navode autori.

2.1.2. Mediji u kontekstu obrazovanja i edukativnog utjecaja na gledatelje medija

Mediji danas pružaju nove mogućnosti u odgojno-obrazovnom procesu. Digitalni mediji omogućuju učenje na zabavne načine, što je uvelike olakšalo ne samo nastavu već i samostalno učenje kod kuće. Jerko Valković (2016: 106) sa stajališta medijske pedagogije navodi kako u procesu socijalizacije učenje i sam koncept znanja zauzima značajnu ulogu. Znanje kao takvo je usmjereno ovladavanju vještina u vidu konkretna djelovanja. Usvajanje znanja unutar medijskog konteksta više naliči kumuliranju negoli sustavnom formativnom procesu budući da se taj proces najčešće odvija bez sustavnog programiranja te se socijalizacija putem medija doživljava prvenstveno kao ponuda. Prema

autoru, upravo neologizam *edutainment*, sastavljen od riječi *education* i *entertainment*, može naznačiti o kakvom se shvaćanju učenja radi. Upravo zbog interaktivnosti, proces komunikacije i učenja se personalizira, pa zbog toga sama osoba postaje protagonistom toga procesa. Od učenja kao kognitivnog iskustva prelazi se na učenje koje se odvija u jednom drugom kontekstu, kontekstu slobodnog vremena, to jest zabave. U takvim procesima pozornost nije usmjerena toliko na rezultate koji se žele ostvariti već na samo poticanje i aktivno uključivanje sudionika u proces edukacije. Način na koji je organizirana internetska mreža kao i traženje i obrađivanje informacija favorizira individualno djelovanje jer se korisnik može kretati sam unutar toga prostora.

Kada govorimo o pozitivnim utjecajima medija na djecu, YouTube je poznata platforma gdje mogu kroz različite videouratke učiti jezike, slušati glazbu, naučiti popravljati stvari, naučiti izrađivati nove stvari te naučiti ono što su možda u školi propustili. Jedan od takvih primjera je stranica Learn English with EnglishClass101.com na kojoj se besplatno mogu slušati i gledati lekcije iz engleskog jezika od strane izvornih govornika.¹

Također, bitno je izdvojiti i edukativne televizijske programe za djecu. U Hrvatskoj se, na primjer, na programu RTL Kockica može pogledati edukativno-zabavna emisija „Vremeplov“ koju u potpunosti producira RTL. „Vremeplov“ je serijal koji svaki dan gledateljima predstavlja izdvojene događaje koji su se u prošlosti dogodili na određeni datum.² Edukativna emisija za djecu „Stari zanati“ isto tako djeci donosi priče o starim zanatima i umijećima poput lončarstva, postolarstva, urarstva, kožarstva, slastičarstva, krojačkog i licitarskog zanata.³ Nadalje, jedan od dobrih primjera edukativno-zabavnih emisija za djecu je svjetski poznata „Ulica Sezam“, osim što dokazano poboljšava kognitivni razvoj djeteta, serija se bavi njihovim različitostima i prihvaćanjem. Primjerice, produkcija serije je u svoju stalnu postavu likova (lutaka) uvela nedavno i novu lutku Juliju koja ima autizam.⁴

¹ <https://www.youtube.com/channel/UCeTVoczn9NOZA9blls3YgUg>. Stranici pristupljeno 22. veljače 2020.

² https://mojtv.hr/m2/film.aspx?id=23202&program_id=101260113. Stranici pristupljeno 4. ožujka 2020.

³ https://mojtv.hr/m2/film.aspx?id=36478&program_id=101260116. Stranici pristupljeno 4. ožujka 2020.

⁴ <https://lolamagazin.com/2017/04/23/upoznajte-juliu-djevojlicu-s-autizmom-u-ulici-sezam/>. Stranici pristupljeno : 4. kolovoza 2020.

Djeca danas putem interneta imaju i mogućnost čitanja *e*-knjiga. Stranice su osmišljene za učenike osnovnoškolske dobi, besplatne su te namijenjene djeci. Neke od stranica su: Storyline Online, Starfall, International Children's Digital Library, Nacional Geographic Young Explorers itd.⁵ E-knjiga kao takva ima svoje prednosti i nedostatke. Eva Dasović i suradnici (2015: 443) navode kako su prednosti e-knjiga to što su ekonomski i ekološki prihvatljive za uporabu. Globalno se smanjuje potrošnja papira i grafičkih boja, što pridonosi okolišu. Njezini nedostaci su neusklađenost programskih rješenja i sučelja, otežano i usporeno čitanje teksta, moguće trajno gubljenje informacija i baterija, što zahtjeva često punjenje.

2.2. Primjeri negativnih utjecaja medija

Prema brojnim istraživanjima, mnogo je više primjera negativnih utjecaja medija od onih pozitivnih. Iako mnogo autora želi mišljenje o pozitivnim i negativnim učincima držati na „sredini“ iliti biti neutralni, Vjekoslav Jeleč i suradnici (2020 : 459) navode kako je u posljednjem desetljeću sve veći broj istraživanja koja se bave posljedicama elektroničkog nasilja po mentalno zdravlje djece i mladih, a rezultati sustavno pokazuju da je elektroničko nasilje u porastu te da su posljedice po mentalno zdravlje negativne - kako za žrtve, tako i za počinitelje. U svijetu, Europi i Hrvatskoj nastoje se razviti programi koji bi služili za prevenciju elektroničkog nasilja usmjereni na djecu, mlade, stručnjake, roditelje i sve one koji sudjeluju u odgoju i obrazovanju djece. Cilj provođenja takvih preventivnih programa je edukacija prethodno navedenih skupina kako bi znali postupati po protokolu u slučajevima elektroničkog nasilja.

Krešimir Mikić (2015: 16) navodi negativne strane medija koja se očituju u mišljenjima da mediji potiču sljedeće:

⁵ <https://www.skolskiportal.hr/clanak/2795-11-besplatnih-web-stranica-za-citanje-za-djecu/>. Stranici pristupljeno 4. ožujka 2020.

- a) Nasilje i kriminal
- b) Seks i pornografija
- c) Otuđenost i pasivizacija
- d) Politička i svjetonazorna manipulacija
- e) Jezična nekultura
- f) Opsjednutost zabavom

Vesna Bilić (2010: 264) u svom članku „*Povezanosti medijskog nasilja s agresivnim ponašanjem prema vršnjacima*“ navodi kako pasivno promatranje i aktivna uključenost ne utječu istom snagom na rezultate učenja, odnosno na promjene ponašanja. Porast agresivnog ponašanja djece i adolescenata najčešće se povezuje uz sadržaj i količinu vremena koju djeca provode pred televizijom i računalom.

2.2.1. Nasilni sadržaji

Jedan od glavnih negativnih utjecaja medija je utjecaj nasilnih sadržaja. Nasilni sadržaji su prisutni u televizijskim emisijama, crtanim filmovima, filmovima, oglasima, videoigramama i drugdje. Najveći problem je taj što su takvi sadržaji prisutni u sadržajima namijenjenima djeci.

„Na temelju velikog broja istraživanja koja su desetljećima provedena na temu nasilja u medijima, razvijene su brojne teorije koje svaka na svoj način objašnjavaju kako nasilje u medijima utječe na medijske korisnike. Neke od njih ističu da bi izloženost nasilju u medijima mogla potaknuti imitiranje i nasilno ponašanje medijskih korisnika (teorija o socijalnom učenju, teorija o prijenosu stanja uzbuđenosti – tzv. „excitation transfer theory“, skript teorija, priming teorija), druge ističu pozitivne strane izloženosti medijskim sadržajima poput „pročišćenja“ negativnih osjećaja (teorija o katarzi), ali i poticanja prosocijalnog ponašanja (efekt bumeranga, teorija o inhibiciji), treće da izloženost nasilju dovodi do navikavanja na nasilje i smanjenje empatije prema žrtvama nasilja (teorija o

navikavanju), a četvrte pak da izloženost nasilju može potaknuti iskrivljenu sliku svijeta i povećani osjećaj straha (teorija o kultiviranju), a počiniteljima nasilja poslužiti kao opravdanje za vlastite zločine (teorija o racionalizaciji)“ (Kirsh, 2006; Kunczik, Zipfel, 2007; Valković, 2010; Kanižaj, Ciboci, 2011 prema Ciboci, 2018: 10).

Primjera negativnog utjecaja medija je mnogo, no danas je u većem broju slučajeva zabilježeno nasilje putem interneta, preciznije društvenih mreža poput Facebooka, no nasilje se širi i drugim društvenim mrežama i komunikacijskim kanalima poput Instagrama, Snapchata, YouTubea, u zatvorenim Viber i Whatsapp grupama i drugim elektroničkim medijima.

Utjecajem elektroničkih medija nasilje se među djecom širi i na virtualni prostor kreirajući vršnjačko nasilje u virtualnom svijetu. Vršnjačko nasilje u virtualnom svijetu odnosi se na upotrebu komunikacijskih tehnologija s ciljem vrijeđanja, uznemiravanja, ogovaranja i klevetanja druge osobe, krađe digitalnog identiteta ili lažnog predstavljanja, razotkrivanja i obmanjivanja, isključivanja i proganjanja druge osobe (Bilić, 2018; prema Martinjak et al., 2019 : 223).

„Posebnosti koje vršnjačko nasilje u virtualnom svijetu ima u odnosu na klasično vršnjačko nasilje su: (1) žrtve ne mogu izbjeći nasilje jer ono nije ograničeno vremenom i mjestom, (2) informacije se brže šire i lako su dostupne, (3) počinitelj može sakriti identitet, (4) počinitelj ne vidi reakcije žrtve ni posljedice svojega ponašanja što umanjuje empatiju te je (5) potencijalna publika nasilnog ponašanja neograničena. Dodatno, počinitelji vršnjačkog nasilja u virtualnom svijetu uvjereni su da će im navedene okolnosti omogućiti da prođu nekažnjeno te da će izostati zakonska i moralna osuda za počinjeno djelo. Mladi počinitelji često nisu svjesni posljedica svojega ponašanja, olako prihvaćaju internet kao prostor počinjenja kaznenog djela ne uvažavajući činjenicu da se objavljeni sadržaji vrlo brzo i nekontrolirano šire te da ih je iznimno teško ukloniti“ (Bilić, 2018; prema Martinjak et al., 2019 : 223).

Zadnjih desetak godina o nasilju putem interneta provedena su brojna istraživanja u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. Labaš i Petra Marinčić (2016 : 6) navode rezultate istraživanja

Hrabrog telefona i Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba, koje je provedeno 2013. godine o iskustvima i ponašanju djece na internetu i na društvenoj mreži Facebook, na uzorku od 1489 djece u Hrvatskoj, u dobi od 11 do 18 godina. Među djecom iz navedenoga uzorka, njih 12,1% je doživjelo nasilje na Facebooku, a 9,6% njih ponašalo se nasilno. Analizom skupine djece koja su na bilo koji način uključena u nasilje na Facebooku dobiven je postotak od 44,4% njih koji doživljavaju nasilje, 29,7% koji se ponašaju nasilno te 25,9% djece koji i doživljavaju i čine nasilje na Facebooku.

Prvo nacionalno komparativno istraživanje o sigurnosti djece na internetu provedeno je 2017. godine, a koordiniralo ga je Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu (DKMK) s partnerima. Istraživanjem se Hrvatska uključila u svjetski standard praćenja sigurnosti djece na internetu na temelju sudjelovanja u EU Kids Online konzorciju kojeg čine 33 zemlje. U istraživanju je sudjelovalo 1017 djece u dobi od 9 do 17 godina te onaj roditelj koji ima više uvida u prakse djeteta na internetu. Rezultati su pokazali kako je i djeci i roditeljima potrebna edukacija. Neki od ključnih rezultata su:

- Svako četvrto dijete u dobi od 9 do 14 godina te svako treće dijete u dobi od 15 do 17 godina je u potpunosti ili uglavnom zabrinuto za svoju privatnost na internetu.
- Najkorištenija društvena mreža među djecom od 9 do 17 je Facebook, dok se na drugom mjestu nalazi Instagram.
- Svako deseto dijete u dobi od 15 do 17 godina prihvaća sve zahtjeve za prijateljstvom drugih ljudi na društvenim mrežama. Istovremeno, gotovo svako četvrto dijete te dobi svakoga tjedna traži na internetu nove prijatelje ili kontakte.
- Svako peto dijete u dobi od 9 do 17 godina u potpunosti ili uglavnom ne zna promijeniti postavke privatnosti na društvenim mrežama.
- Svako četvrto dijete u dobi od 9 do 11 godina je reklo da se tvrdnja: „Znam kada smijem i kada ne smijem dijeliti informacije na internetu“ u potpunosti ili uglavnom ne odnosi na njih.

- Gotovo svako treće dijete u dobi od 9 do 17 godina je u posljednjih godinu dana komuniciralo na internetu s osobama koje nisu upoznali uživo. To je činilo svako deseto dijete u dobi od 9 do 11 godina, svako četvrto dijete u dobi od 12 do 14 godina te gotovo 1/2 djece u dobi od 15 do 17 godina.
- Više od 1/10 djece u dobi od 9 do 17 godina se u posljednjih godinu dana susrelo uživo s osobom koju su upoznali na internetu. To je napravilo svako četvrto dijete u dobi od 15 do 17 godina i svako deseto dijete u dobi od 12 do 14 godina. Djeca koja više vremena provode na internetu češće odlaze na takve susrete.
- Kada ih je zadnji put na internetu nešto uznemirilo ili im zasmetalo, više od pola djece u dobi od 9 do 17 godina je zatvorilo aplikaciju, svako treće dijete je blokiralo osobu kako ih ona više ne bi mogla kontaktirati, svako četvrto dijete ignoriralo je problem, a svako peto dijete promijenilo je postavke privatnosti.
- U proteklih godinu dana više od pola djece u dobi od 9 do 17 godina primilo je povređujuću ili neprimjerenu poruku. Pritom je takvu poruku primilo više od 1/3 djece u dobi od 9 do 11 godina, gotovo 1/2 djece u dobi od 12 do 14 godina te gotovo 3/4 djece u dobi od 15 do 17 godina. Djeca koja su tijekom tjedna i preko vikenda više vremena provodila na internetu, češće su dobivala takve poruke.
- Više od 1/10 djece u dobi od 9 do 17 godina bilo je zastrašivano na internetu u posljednjih godinu dana.
- Roditelji češće o aktivnostima na internetu razgovaraju s djecom mlađe dobi. Istovremeno, roditelji puno češće nadziru aktivnosti na internetu mlađe djece, ali i mlađoj djeci češće daju savjete što učiniti ukoliko ih netko uznemirava na internetu.⁶

Nacionalni istraživački projekt „Društvena online iskustva i mentalno zdravlje mladih“ proveden je 2019. godine od strane Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba u

⁶ <https://www.djecamedija.org/eu-kids-online/>, stranici pristupljeno: 5. srpnja 2020.

suradnji s Gradskim uredom za zdravstvo Grada Zagreba i Društvom za komunikacijsku i medijsku kulturu. U istraživanju su sudjelovali učenici prvih i trećih razreda srednjih škola iz Osijeka, Zagreba, Rijeke, Splita i Dubrovnika (ukupno njih 1772). Rezultati istraživanja su pokazali kako gotovo svi adolescenti imaju pristup internetu od kuće (99,5%), 95,1% putem mobitela, a 77,9% u školi. Svaki treći adolescent društvene mreže koristi od 3 do 5 sati dnevno, a svaki peti adolescent više od 5 sati dnevno.

Od svih društvenih mreža, najviše mladih koristi YouTube – 97,7%, zatim Instagram – 92,6%, WhatsApp – 88,7%, Snapchat – 63,2% te Facebook Messenger – 50,6%. Instagram je društvena mreža na kojoj polovina mladih provodi najviše vremena – oko 50% njih, zatim YouTube – 20%, WhatsApp -13,7%, Snapchat – 11,3%, Facebook messenger – 2,3%, a Facebook svega 0,6 % adolescenata.

Rezultati istraživanja su pokazali kako mladi - njih 68.3% - sve više i više upoznaju druge preko online dopisivanja. Svaki deseti adolescent smatra da ima više prijatelja online nego u realnom životu. Većina mladih u uzorku izvještava o barem jednom rizičnom ponašanju, primjerice kad se radi o cigaretama (35%), konzumaciji marihuane (17,4%), alkoholu 68,8%, pornografiji (53%), lutriji 11,8%.

Istraživanje je pokazalo rezultate o *sextingu* i *sexortionu*. Barem je jednom čak 58,6% adolescenata primilo poruke seksualno izazovnog sadržaja, 50,5% adolescenata dobilo je seksualno izazovne fotografije ili video poznanika. Pod utjecajem alkohola seksualno izazovan materijal razmjenjivao je gotovo svaki deseti adolescent. Nakon primanja seksualno izazovnog materijala najveći broj sudionika, gotovo 40% barem je jednom uzvratilo. Gotovo polovina adolescenata (43,7%) nikad nije rekla pošiljatelju da prestane bez obzira na to kako su se osjećali. S obzirom na to da velika većina mladih kaže da seksualno eksplicitne sadržaje prima od vršnjaka, pitanje je kako ih je više od 60% primilo takve sadržaje, a manje od 6% slalo, odnosno manje od 20% prosljeđivalo. Zašto je mladima slanje i prosljeđivanje toliko različita kategorija, samo su neka od pitanja koja otvara ovo istraživanje. Mladići više od djevojaka šalju seksualno eksplicitne sadržaje, drugih, sebe, partnera i poznanika s pristankom te osobe ili bez. Rezultati su pokazali i zabrinjavajuće podatke o *sexortionu*. Gotovo svaki peti adolescent *sextao* je pod

nagovorom ili prisilom. Sa znatno starijom osobom seksualno izazovan materijal razmjenjivalo je 100 sudionika (5,4%). Od tih 100, njih 87 navodi da je to činilo dobrovoljno, 7 na nagovor te 6 pod prisilom. Više od polovine mladih o *sextingu* ne razgovara ni s kim, oko trećine mladih razgovara s prijateljima, 2,8% s roditeljima, 2,2% s nekim preko interneta, a 0,3% sa stručnjacima u školi.⁷

2.2.2. Negativan utjecaj medija na samopercepciju

Drugi primjer negativnog utjecaja medija bi bio utjecaj medija na samopercepciju vlastitog izgleda kod djece. Slika tijela ili predodžba tijela definira se kao „višedimenzionalan konstrukt koji predstavlja subjektivnu reprezentaciju vlastitog tjelesnog izgleda i tjelesnih iskustava te odražava stavove, percepciju, misli i osjećaje osobe vezane uz vlastito tijelo, kako uz cjelokupan izgled, tako i uz specifična područja i dijelove tijela, tjelesne funkcije, snagu i seksualnost“ (Erceg Jugović, 2015: 1) Prije su to bili utjecaji časopisa, danas su to društvene mreže poput Instagrama koji vrve slikama „ideala ljepote“. Metka Kuhar (2015) provela je istraživanje u Sloveniji kojeg je nazvala „Medijske reprezentacije tjelesnog izgleda i samopredodžba mladih“ pomoću anketnog istraživanja u četirima slovenskim srednjim školama. Istraživanje je provedeno 2002. godine, a u anketi su sudjelovale 184 srednjoškolke i 123 srednjoškolca prosječne starosti oko 17 godina. Ispitanici su sami izvještavali o svojoj visini i težini. Rezultati istraživanja pokazali su kako je gotovo polovica djevojaka nezadovoljna težinom te čak 53% djevojaka žele biti vitkije. Šestina dječaka je također nezadovoljna težinom te 11% žele biti vitkiji. Visok postotak djevojčica nezadovoljan je onim dijelovima tijela koje mediji često ističu kao „problematična područja“ - 57% je nezadovoljnih bokovima i bedrima, 42% trbuhom, a 44% djevojčica smeta celulit. Trećina je djevojaka nezadovoljna svojim mišićima, dok o nezadovoljstvu takve vrste govori tek petina dječaka. 58% dječaka žele biti mišićaviji.

⁷ <https://www.poliklinika-djeca.hr/istrazivanja/rezultati-nacionalnog-istrazivackog-projekta-drustvena-online-iskustva-i-mentalno-zdravlje-mladih/>, stranici pristupljeno: 6. srpnja 2020.

Trećina djevojčica je nezadovoljna svojim grudima, a isti postotak dječaka prsnim košem. Ispitanici su također odgovorili na pitanje koje se odnosi na to kako bi ocijenili utjecaj nekih čimbenika na vlastite osjećaje, misli i ideale o vlastitom tijelu. Odgovori su bili zanimljivi, budući da su istaknuli utjecaj vršnjaka, medije, televiziju i revije, modu itd. (Kuhar 2005, 105).

Autoričino istraživanje također upozorava na snažan medijski utjecaj ideala izgleda na mlade djevojke. Problem je u tome što je općenito bilo gdje teško mijenjati sustav koji nam nameće objektivizaciju ženskog tijela i slično, pa nam iz svega toga preostaje obrazovati ljude, treba ih naučiti kako preživjeti u današnjem svijetu gdje nam se nameću ideali ljepote, ideali vitkosti i prihvatiti to da dolazimo u različitim veličinama i izgledima. Takvo obrazovanje treba početi još u vrtiću te se nastaviti u osnovnoj i srednjoj školi. Kuhar također ističe da mladi trebaju odgovarajući odgoj i u obitelji, kako bi prepoznali medijske pritiske i suprotstavili im se.

Da mediji danas sve više utječu na samopercepciju vlastitog izgleda pokazuju i novija istraživanja koja sve više obuhvaćaju društvene mreže poput Instagrama. Društvena mreža na kojoj broj korisnika eksponencijalno raste u posljednjih nekoliko godina je Instagram, koji je, u usporedbi s Facebookom, značajno više usmjeren na vizualno predstavljanje. Dominantno vizualna priroda Instagrama dodatno potiče proces socijalne usporedbe izlažući korisnike i korisnice većem broju idealiziranih prikaza i dajući im time više prilika za uspoređivanje s prijateljima i slavnim osobama (Puglia, 2015; prema Stipan, 2019: 104). Mila Petrušić (2019) istraživala je stav djece o idealnom tjelesnom izgledu te utjecaj influencera i youtubera koje djeca u današnje vrijeme sve više prate. Uzorak istraživanja bili su učenici i učenice sedmog i osmog razreda osnovne škole iz grada Zagreba, njih 150, od čega je 80 djevojčica i 70 dječaka, prosječne dobi od 13 godina. Rezultati istraživanja samopercepcije vlastitoga izgleda kod djece oblikovane izloženošću medijskim sadržajima pokazuju da 71,9 posto djece sedmog i osmog razreda osnovne škole koriste internet od 0 minuta do 180 minuta dnevno. S druge strane, 28,2 posto ispitanika provede više od 3 sata dnevno koristeći internet. Stupanj važnosti izgleda za djecu sedmog i osmog razreda osnovne škole se nalazi na visokom mjestu pri čemu 35,3 posto ispitanika označava visoku

važnost izgleda, dok vrlo visoku važnost izgledu pridaje 29,3 posto ispitanika, pri čemu je djevojčicama izgled važniji nego dječacima. Najveći broj ispitanika, njih 44 posto, vodi računa o izgledu, dok po jačini brige o izgledu slijede sudionici koji su brigu o izgledu označili vrlo visokom (25,3 posto). Što se tiče društvenih mreža, preko kojih djeca prate *influencere*, istraživanje je pokazalo kako djevojčice u većoj mjeri osjećaju vlastito nezadovoljstvo zbog izloženosti pojedinim profilima na Instagramu koji im stvaraju komplekse i nameću nedostižne ideale.

3. Uloga učitelja, stručnjaka i roditelja u medijskom odgoju

Internet je danas postao mjesto na kojem jednim klikom možemo doći gotovo do svega, što znači isto tako da ga je teško kontrolirati. Djeca dolaze na svijet i u roditeljski dom koji je okružen medijima, pa se i na taj način već vrlo rano uključuju i u korištenje medija. Rezultati niza istraživanja pokazali su kako se utjecaj obitelji i škole smještaju na vrh ljestvice kada su u pitanju socijalizacijski agensi kod djece u ranoj dobi. Masovni mediji služe kao socijalizacijski agens kod djece već od prvog dana života. Za djecu koja odrastaju u današnjem svijetu vrijedi rečenica koju je istaknuo Niklas Luhmann: „Sve što znamo o našem društvu, o svijetu u kome živimo, znamo iz masovnih medija“ (2004: 9 prema Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011: 36). Konkretno, djeca su mladi „neizbrušeni“ mozgovi u kojima mediji svojim utjecajem mogu konstruirati svoju stvarnost. Potter smatra kako su djeca osjetljiva vrsta medijske publike jer nemaju dovoljno razvijene emocionalne, moralne ni kognitivne sposobnosti (Potter, 2014).

Kao što je već ranije spomenuto, mediji su uz obitelj i školu, bitan agens socijalizacije. Djeca ih danas koriste bez ikakvih uputa roditelja i nastavnika, te u samom startu gube protiv medijskih sadržaja koje je potrebno promatrati kritičkim očima. Djeci je potrebno pružiti potrebnu poduku ne samo o tehničkim kompetencijama, nego i o odnosima koji vladaju internetom kako bi se preventivno spriječile moguće opasnosti (prema Ciboci,

Kanižaj i Labaš, 2011: 42). Uz medije djeca danas odrastaju te prije polaska u osnovnu školu počinju koristiti pametne telefone. Budući da su okružena tehnologijom, nije ni čudno što nove spoznaje i tehnološka dostignuća upijaju brže od njihovih roditelja. Zabrinjavajuća činjenica je ta da provode više od pet sati dnevno koristeći društvene mreže i igrajući online igre. No, također je i zabrinjavajuća činjenica ta da nisu svi medijski sadržaji namijenjeni djeci te tako neki od njih sadrže nasilje, pornografiju, stereotipe i reklame (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011: 8). U Hrvatskoj su u zadnje tri godine provedena dva nacionalno komparativna istraživanja o medijskim navikama djece. U istraživanju provedenom 2017. godine sudjelovalo je 1017 djece u dobi od 9 do 17 godina te onaj roditelj koji uvida u prakse djeteta na internetu. Ključni rezultati istraživanja pokazali su kako djeca internetu pristupaju najčešće preko pametnih telefona i računala, svako dijete u dobi od 9 do 17 godina uvijek kada želi ili treba može pristupiti internetu, svako deseto dijete u dobi od 15 do 17 godina prihvaća sve zahtjeve za prijateljstvom, a proteklih godinu dana više od pola djece u dobi od 9 do 17 godina primilo je povređujuću ili neprimjerenu poruku. Roditelji češće o aktivnostima na internetu razgovaraju s djecom mlađe dobi. Istovremeno, roditelji puno češće nadziru aktivnosti na internetu mlađe djece, ali i mlađoj djeci češće daju savjete što učiniti ako ih netko uznemirava na internetu.⁸

Novi izvještaj *EU Kids Online 2020: Rezultati istraživanja iz 19 zemalja*, pokazuje rizike i prilike koje internet pruža djeci u Europi. Istraživanje je provedeno u razdoblju od jeseni 2017. do ljeta 2019. u 19 europskih zemalja na uzorku od 25.101 djece. Istraživanje je pokazalo kako većina djece u dobi do 16 godina u 19 europskih zemalja koristi pametne telefone „svakodnevno“ ili „gotovo čitavo vrijeme“. Istraživanje je također pokazalo porast u odnosu na podatke iz 2010. godine, kako u broju djece koja koriste pametne telefone, tako i u vremenu koje djeca provode na internetu. Osim činjenice da se vrijeme koje djeca provode na internetu udvostručilo u nekim zemljama uključenim u istraživanje, velik dio djece isto tako još uvijek ne dobiva odgovarajuću potporu ili savjete od roditelja, učitelja ili prijatelja.⁹

⁸ <http://hrkids.online/post/second-press/>, stranici pristupljeno 7. kolovoza 2020.

⁹ <http://hrkids.online/post/fifth-press/>, stranici pristupljeno 9. kolovoza 2020.

Imajući na umu da utjecaji medija mogu biti dobri i loši, ako se djeca osposobe da kritički koriste medije, bit će u stanju i sama prepoznati pozitivne strane i odbaciti one negativne (Ilišin, *et al.*, 2001: 11).

Bitno je naglasiti kako je velik problem danas i pomanjkanje potpore učitelja i stručnjaka. Budući da se djeca danas suočavaju sa svim stranama interneta kao takvog, sa svim njegovim prednostima i manama, dolazi do pitanja sigurnosti djece na internetu. Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu pokazalo je kako djeca o negativnim iskustvima s kojima se svakodnevno susreću na internetu razgovaraju većinom s roditeljima ili prijateljem, no rijetko se povjeravaju učiteljima ili stručnjacima koji bi im trebali pomoći u tom području.

„...između desetine i četvrtine djece izjavilo je kako nikada ili gotovo nikada nisu primili savjet o sigurnosti na internetu od roditelja, učitelja ili drugih osoba. U Hrvatskoj, kad se u obzir uzmu svi dionici, čak 96% djece barem ponekad dobiva savjete o sigurnom korištenju interneta od roditelja, nastavnika i prijatelja. Treba istaknuti i da nakon negativnih iskustava na internetu, većina djece u Hrvatskoj najčešće razgovara s roditeljima. Slični su rezultati zabilježeni i u Francuskoj i Estoniji. S druge strane, u Češkoj, Norveškoj, Poljskoj, Slovačkoj, Španjolskoj i Srbiji najčešće razgovaraju s prijateljima.“¹⁰

Ibrahim E. Bilici u svom medijskom istraživanju (2014) govori o medijskoj pismenosti o kojoj bi prije svega trebali istraživati prvo roditelji i učitelji. Bilici ističe kako roditelji trebaju steći osnovne vještine medijske pismenosti kroz seminare za obrazovanje roditelja koji pružaju škole i mediji. Inače, medijski nepismeni roditelji ne mogu pomoći svojoj djeci u ostvarenju željenih dostignuća. Upravo su roditelji ti koji bi trebali osigurati da djeca nisu sama s televizijskim, mobilnim i drugim digitalnim medijima te ih upozoriti da nikada ne dijele bilo kakve identifikacijske podatke s nepoznatim osobama na mreži. Bilici također naglašava binarne opozicije koje olakšavaju razumijevanje medija. Primjerice, kod zajedničkog gledanja televizije roditelja s djecom bitni su razgovor i ocjenjivanje koji djeci pružaju vještinu razlikovanja činjenica od fikcije (provjera stvarnosti), istinitog od laži (provjera stvarnosti) te dobrog od lošeg (provjera vrijednosti) (Bilici, 2014: 77-79).

¹⁰ <http://hrkids.online/post/fifth-press/> , stranici pristupljeno 9. kolovoza 2020.

Osim što bi roditeljima i učiteljima trebalo omogućiti edukaciju o medijskoj pismenosti, nalazi hrvatskog dijela istraživanja koje je objavljeno 2020. (EU Kids Hrvatska) ukazuju na potrebu edukacije i podučavanja djece i mladih o njihovoj sigurnosti i mogućim rizicima. Osnovni cilj edukacije je potpora djeci i mladima kako bi što ranije i uspješnije naučili kontrolirati sadržaje s kojima se susreću na internetu.

Valentina Mandarić (2012) u svom članku „Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih“ također naglašava socijalizacijsku ulogu medija koja je postala neupitna te pita: „Nije ključno pitanje jesmo li za medije ili protiv njih, već što učiniti da mediji budu prilika za rast i kako eliminirati, ili barem umanjiti, potencijalne rizike?“ (Mandarić, 2012: 143) Također, ističe kako odgovorne osobe (roditelji, odgojitelji, učitelji) često odgoj za medije svode na zaštitu od negativnih utjecaja, a manje pažnje posvećuju odgoju za kritičko promišljanje i zrelo filtriranje medijskih mogućnosti i sadržajnih ponuda.

Antonija Đuran, Diana Koprivnjak i Nataša Maček (2018) naglašavaju kako u medijskom odgoju važnu ulogu imaju i odgajatelji predškolske djece u dječjim vrtićima te kako bi upravo oni trebali osvještavati i educirati roditelje o medijima putem kutića za roditelje, organiziranjem komunikacijskih i tematskih roditeljskih sastanaka te upućivanjem na stručne izvore koji se osvrću na utjecaj medija i medijski odgoj. Odgajatelji bi kao i roditelji trebali preuzeti odgovornost, jačati svoje kompetencije na području medijske i računalne pismenosti jer je to nužan preduvjet medijskog opismenjavanja djece (Đuran, Koprivnjak, Maček, 2018: 282).

4. Integracija medijske pismenosti i medijskog odgoja u obrazovnim institucijama

Svi smo mi danas primatelji poruka ili korisnici medija. Kako bi postali medijski pismeni i osposobljeni za kritičku analizu informacija potrebno nam je medijsko obrazovanje. Medijska pismenost je pojam koji se povezuje sa štetnosti medija danas. Iako postoji velik i različit broj definicija medijske pismenosti, sve naglašavaju četiri osnovna elementa koja su istaknuta još u Aspenu (1992.) na Nacionalnoj konferenciji vodećih aktera o medijskoj pismenosti. Dakle, riječ je o pristupu, analizi, evaluaciji i komunikaciji. Medijski pismena osoba se definira kao ona koja može analizirati, evaluirati i producirati tiskane i elektroničke medije, pri čemu je fundamentalni cilj medijske pismenosti kritički autonoman odnos prema svim medijima (Vučetić, 2019: 4, prema Tajić, 2013: 22). Medijska pismenost znači da djeca uče razlikovati fikciju i stvarnost, selektivno odabirati sadržaje, propitivati i dokučivati značenja prezentiranog, prepoznavati pozitivne i negativne značajke medija (Ilišin *et. al.*, 2001: 27 prema Gunter, McAleer, 1997: 222).

Zgrabljčić Rotar (2005) navodi kako je UNESCO još sedamdesetih godina prošlog stoljeća potaknuo pitanje obrazovanja za medije. Od potpisivanja Deklaracije o medijskom odgoju (Declaration of Media Education) 1982. godine (Košir, Zgrabljčić, Ranfl, 1999: 12) do danas, koncept medijske pismenosti ili medijskog odgoja donekle se mijenjao, ali je ostao utemeljen na osnovnoj ideji, to jest komunikacijskim pravima koja proistječu iz osnovnih ljudskih prava što su zajamčena dokumentima međunarodne zajednice, ponajprije Općom deklaracijom o ljudskim pravima (1948.) i Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (1950.). Konvencija UN-a o pravima djeteta iz 1989. godine zahtijeva pak da se u medijskim politikama, kao i obrazovnim i kulturnim, posveti nužna pozornost medijskim i komunikacijskim pravima djece. Finska znanstvenica Sirkka Minkkinen smatra da odgoj za medije mora razvijati vještine u kognitivnom, etičkom, filozofskom i estetskom smislu (Erjavec, Zgrabljčić, 2000: 90).

Što se tiče uključenosti odgoja za medije u školske satnice u različitim državama svijeta, prema istraživanju Erjavec i Zgrabljčić Rotar (2000), zemlje poput Francuske i Njemačke imaju duge tradicije na području medijskog odgoja, isto tako imaju i skandinavske zemlje, Kanada, Velika Britanija, Australija i druge u kojima je medijski odgoj uključen u obrazovni sustav od sedmog do dvanaestog razreda. Zanimljiva je činjenica da nama

susjedna zemlja Slovenija medijski odgoj provodi kroz nekoliko različitih predmeta, prvenstveno slovenskog jezika i građanskog odgoja i etike. U Sloveniji „odgoj za medije raspravlja i o temama poput medijskih žanrova, novinarskog rada, novinarske etike, oglašavanja i povijesti masovnih medija. Namjera odgoja za medije jest da se učenici pri učenju nauče analizirati, kritički ocjenjivati i izrađivati različit medijski sadržaj“ (Erjavec, Zgrabljic. 2000: 100).

Medijski odgoj se razvija u Europi od 1980-ih godina s ciljem podučavanja vještinama kako bi se svatko sam mogao zaštititi od loših učinaka medija. U Hrvatskoj je on još uvijek u začetcima (Labaš, 2015: 110). Medijska kultura se provodi samo u okviru nastave Hrvatskog jezika u osnovnim školama od prvog do osmog razreda. U osnovnim školama, naglasak medijske kulture je na filmskom odgoju i obrazovanju. Od prvog do petog razreda osnovne škole, djeca se kroz medijsku kulturu upoznaju s dječjim filmovima i televizijskim emisijama s domoljubnim sadržajima. Medijska kultura od petog do osmog razreda se temelji na kazalištu (Erjavec, Zgrabljic Rotar, 2000: 96), a na institucionalnoj razini u hrvatskom obrazovnom sustavu osim medijske kulture ne postoji nijedan drugi službeni nastavni program ili nastavna jedinica o medijskom obrazovanju (Kanižaj, Car, 2015: 29). Dosadašnja analiza nastavnih materijala o medijskoj kulturi iz Hrvatskoga jezika te dubinski intervjui provedeni s predavačima medijske kulture u školama – učiteljima razredne nastave i nastavnicima Hrvatskoga jezika (Ciboci, 2018) – pokazuje da je program medijske kulture, kao model medijskog obrazovanja u hrvatskim školama, zastario te da se kroz nastavne sadržaje učenike rijetko potiče na kritičko promišljanje i stvaranje vlastitih medijskih sadržaja. Istraživanje koje je 2013. godine provedeno među nastavnicima Hrvatskoga jezika u osnovnim školama (Ciboci i Osmančević, 2015) pokazalo je da čak 57,8% nastavnika smatra da učenici nakon završetka osnovne škole nisu dovoljno medijski pismeni na temelju onoga što su naučili u sklopu nastave Hrvatskoga jezika (Ciboci, 2018: 2).

Na okruglom stolu koje je organiziralo Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu 22. veljače 2018. svi su se panelisti složili kako je medijska pismenost jedna od najvažnijih

kompetencija u 21. stoljeću i da je važno uključiti je u obrazovanje od najranije dobi.¹¹ Na okruglom stolu su predstavljeni rezultati najvećeg hrvatskog istraživanja o medijskim navikama djece i roditelja EU Kids Online. Istraživanja su pokazala kako 2/3 roditelja smatra kako su djeca vještija od njih u korištenju modernijih tehnologija, a 80% roditelja smatra da bi u škole trebalo uvesti poseban predmet koji se bavi medijskim odgojem djece. Zaključak okruglog stola je kako ima prostora za poboljšanje postojećega modela medijske kulture u našem odgojno-obrazovnom sustavu, koji je ovoga časa nedostatan, te da je odgovornost na svim članovima društva da učine sve što je u njihovoj moći kako bi medijska pismenost doista postala kompetencija koja će biti dostupna i koju će moći postići svi oni koji su uključeni u razne razine odgojno-obrazovnog procesa, od djece preko roditelja do nastavnika i drugih odraslih.

Lana Ciboci (2018: 24) navodi kako „dosadašnja analiza nastavnih materijala o medijskoj kulturi iz Hrvatskoga jezika te dubinski intervjui provedeni s predavačima medijske kulture u školama – učiteljima razredne nastave i nastavnicima Hrvatskoga jezika (Ciboci, 2018) – pokazuje da je program medijske kulture, kao model medijskog obrazovanja u hrvatskim školama, zastario te da se kroz nastavne sadržaje učenike rijetko potiče na kritičko promišljanje i stvaranje vlastitih medijskih sadržaja.

5. Projekti medijskog opismenjavanja u Hrvatskoj

Prema Europskoj komisiji, koja je 2017. godine napravila mapiranje praksi i aktivnosti medijske pismenosti u Europskoj uniji kako bi identificirala dobre prakse, u Hrvatskoj se navodi pet najznačajnijih projekata medijskog opismenjavanja. Izvješće za Hrvatsku temelji

¹¹ <https://www.medijskapismenost.hr/medijska-pismenost-u-perspektivi-novog-kurikuluma-prilike-prijetnje/>. Stranici pristupljeno 4. ožujka 2020.

se na podacima koje je prikupio dr. sc. Igor Kanižaj, tada docent na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i potpredsjednik Društva za komunikacijsku i medijsku kulturu.¹²

Među ostalim projektima koje valja navesti nalazi se i „Abeceda medijske pismenosti“ koju je 2018. godine provela Udruga za promicanje aktivnog građanstva (ECHO) u suradnji s gimnazijom A. G. Matoša iz Samobora, projekt medijske pismenosti „Gledam, slušam, čitam - učim se i razvijam!“ koji je započeo 2019. godine, a provele su ga udruge Sakramenski, Mutila i Format uz financijsku podršku općine Medulin i Agencije za elektroničke medije (AEM) i brojni drugi projekti.

U nastavku rada slijedi opis i kratka analiza projekata i podatci o njihovim aktivnostima. Informacije o organizacijama su preuzete iz izvješća pod nazivom „Mapiranje praksi i aktivnosti medijske pismenosti EU-28“.

5.1. [Multimedijski portal medijskapismenost.hr](http://medijskapismenost.hr)

U lipnju 2016. UNICEF Hrvatska i Agencija za elektroničke medije zajedno sa partnerima (Akademija dramske umjetnosti, Fakultetom političkih znanosti, Hrvatskim audiovizualnim centrom i Hrvatskim filmskim savezom) pokrenuli su prvi nacionalni portal o medijskoj pismenosti pod nazivom medijskapismenost.hr. U lipnju 2019. pridružili su se Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Odsjek za komunikologiju Fakulteta hrvatskih studija, Odjel za komunikologiju Sveučilišta u Dubrovniku, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Veleučilište VERN i Visoka škola za komunikacijski menadžment Edward Bernays. Glavni cilj projekta sa šest ključnih dionika je informiranje, obrazovanje i osnaživanje roditelja o medijskoj pismenosti.

¹² <https://rm.coe.int/media-literacy-mapping-report-en-final-pdf/1680783500>. Stranici pristupljeno 7. ožujka 2020.

Druga faza projekta je nazvana „Birajmo što gledamo“, a predstavljena je 2015. godine. Prvi dio kampanje za podizanje svijesti bio je informiranje šire javnosti o važnosti medijske pismenosti, ali i edukacija o tome kako se koristi.

Portal pokriva širok raspon tema medijske pismenosti poput sigurnijeg interneta, medijskog i dječjeg razvoja, nasilja u medijima. Većina sadržaja je proizvedeno za roditelje, nastavnike i djecu. Agencija za elektroničke medije i UNICEF pokrenuli su 2018. i projekt Dani medijske pismenosti s ciljem osvještavanja javnosti o važnosti medijske pismenosti, osnaživanje građana u vještinama medijske pismenosti, stvaranje platforme za suradnju brojnih društvenih dionika i razvoj održivih projekata medijske pismenosti, te podrška odgajateljima i nastavnicima. Dani medijske pismenosti održavaju se pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i Ministarstva znanosti i obrazovanja uz sudjelovanje vrtića, škola, fakulteta, knjižnica, kina i dr. Projekt se sastoji od tri glavna elementa: raznovrsnih događanja (predavanja, radionice, debate, projekcije...), proizvodnje i distribucije obrazovnih materijala te jednodnevnih radionica za učenike u medijima – „Djeca upoznaju medije“. U sklopu aktivnosti „Djeca upoznaju medije“ učenici u medijskim kućama uče kako funkcioniraju mediji i kako nastaju medijski sadržaji, dok su u sklopu projekta proizvedeni brojni edukacijski materijali, koji se i dalje mogu preuzimati.¹³

5.2. Djeca medija

Projekt „Djeca medija“ nastao je na temelju zajedničke inicijative organizatora i polaznika Komunikološke škole Matice hrvatske koju zajednički od 2008. organiziraju Matica hrvatska, Fakultet hrvatskih studija i Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Komunikološka škola Matice hrvatske pruža dodatno izvanfakultetsko multidisciplinarno usavršavanje s područja medija namijenjeno ponajboljim studentima završnih godina studija komunikologije i novinarstva Sveučilišta u Zagrebu. Cilj je Škole da se studente kao

¹³ <https://www.medijskapismenost.hr/o-nama/>, stranici pristupljeno 14. kolovoza 2020.

buduće nositelje hrvatskoga medijskog života kroz rad s uglednim domaćim i stranim stručnjacima potakne na drugačiji pristup temama, razviju dodatne vještine i pruže najnovija saznanja s relevantnih područja kako bi ih se osposobilo za obavljanje najodgovornijih zadaća u hrvatskom medijskom i komunikacijskom prostoru kao dijelu svjetskoga medijskog prostora. Završetkom Škole studenti, polaznici Škole, razvijaju nove projekte te je jedan od njih i projekt „Djeca medija”¹⁴, koji je usmjeren na više ciljnih skupina koje obuhvaćaju akademsku zajednicu (studente i nastavnike), djecu i mlade, nacionalne manjine, obrazovne ustanove, opću populaciju građana, obitelji i roditelje.

Neke od aktivnosti projekta su radijska emisija, interaktivna predavanja (osnovne i srednje škole, te knjižnice grada Zagreba, različite udruge i župe), te online aktivnosti.

5.3. Centar za sigurniji internet Hrvatska

Projekt „Safer Internet Centre Croatia: Making internet a good and safe place“ (2015-HR-IA-0013) prošao je na natječaju kojega sufinancira Europska unija iz programa Department C- Connecting Europe Facility (CEF). Projekt se provodi pod pokroviteljstvom Innovation and Networks Executive Agency (INEA) na temelju ovlasti delegirane od strane Europske komisije. Koordinator projekta je Centar za nestalu i zlostavljano djecu, dok su partneri projekta Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Grad Osijek i Vipnet d.o.o. Projekt traje 30 mjeseci, počevši od 1. srpnja 2016. godine do 31. prosinca 2018. godine.¹⁵

5.4. Telecentar

¹⁴ <https://www.djecamedija.org/opis-projekta/>, stranici pristupljeno 14. kolovoza 2020.

¹⁵ <https://csi.hr/onama/>, stranici pristupljeno 14. kolovoza 2020.

Telecentar je jedna od najuspješnijih nevladinih organizacija u Hrvatskoj na području medijske i informacijske pismenosti. Osnovani su 2005. godine, a posljednjih godina povećali su svoje kapacitete i dobili nekoliko projekata koje financira EU.

Telecentre Multimedia Academy jedinstven je projekt medijskog opismenjavanja odraslih. *Unite IT - Uniting Europe through digital empowerment* ima cilj promicanje cjeloživotnog učenja, povećanja zaposlenosti i inkluzije u društvu. *CodeMob* je projekt usmjeren na poboljšanje ključnih digitalnih kompetencija, a namijenjen nezaposlenim mladim ljudima. *Y-NEX* (European Youth News Exchange Programme) je projekt financiran iz programa ERASMUS+, u kojem partneri iz akademske zajednice, medija i drugih sektora kreiraju nove kurikulume za novinare, uključujući module o medijskoj pismenosti i ljudskim pravima, mobilnom novinarstvu, pravima intelektualnog vlasništva, digitalnom poduzetništvu. Kurikulumi se provode putem MOOC-a, besplatnih internetskih tečajeva. Četvrti projekt je *Youth ePerspectives on Migration (YeP)* koji nastoji informirati mlade ljude o mogućnostima koje digitalne i medijske tehnologije pružaju u izvještavanju, podizanju svijesti i kontekstualizaciji. Kroz niz radionica mladi usvajaju znanja i vještine iz područja digitalne fotografije, digitalnog izvještavanja i e-novinarstva.

5.5. Škola medijske kulture Dr. Ante Petrić

Škola medijske kulture Dr. Ante Peterlić jedinstven je desetodnevni obrazovni program nazvan po slavnom profesoru filmske umjetnosti Anti Peterliću. Posljednjih godina, Škola je sve usmjerenija na medijsku pismenost s ciljem osnaživanja i povećanja kompetencija nastavnika i profesora u osnovnim i srednjim školama, ali i učenika zainteresiranih za film i medijsku kulturu. Nudi kombinaciju razvoja kritičkog pristupa i praktičnih vještina. Kao program cjeloživotnog učenja, Škola je certificirana od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja i do sada se u njoj obrazovalo preko 1600 sudionika.

Tablica 1. Imena dvadeset „predstavljenih“ projekata u Hrvatskoj¹⁶

1.	Dislajkam mržnju www.dislajkammrznju (no hate speech).
2.	Television Student/Radio Student/Newspapers Global – FPZG/UNIZG.
3.	Djeca medija/Children of media ML workshops for teachers, parents and children in primary and secondary schools - Djecamedija.org.
4.	Škola medijske kulture Dr. Ante Petrić/Media Culture School Dr. Ante Petrić.
5.	Komunikološka škola Matice hrvatske - www.matica.hr/komunikoloska.skola
6.	LIDRANO Croatian school festival of literary, dramatic, theatrical and journalistic creativity
7.	YNEX (European Youth News Exchange Programme, y-nex.eu).
8.	Birajmo što gledamo (Choose what you are watching).
9.	Medijskapismenost.hr
10.	Webinari za web detektive /Web detectives webinars (CSI).
11.	TELECENTAR
12.	Education and Teacher Training Agency – workshops on media culture and media literacy
13.	„Medijska pismenost za sigurnost djece u svijetu medija i interneta“ First Parliamentary Discussion on Media literacy for children safety in the world of media and Internet (10. 2. 2014).
14.	Deset dana bez TV ekrana (Ten days without TV screen) udrugacinaz.hr
15.	Pet za net (Five for Net) petzanet.hr.
16.	„Centar za sigurniji internet Hrvatska: Učinimo internet dobrim i sigurnim mjestom” (Safer Internet Centre Croatia: Making Internet a good and safe place CEF-TC-2014-1 005)
17.	KORAK PO KORAK/ DeleteCyberbullying
18.	SEDMI KONTINENT
19.	GONG – Edukacija za građansku pismenost (Education for citizen literacy).

¹⁶ Popis preuzet sa internetske stranice <https://rm.coe.int/media-literacy-mapping-report-en-final-pdf/1680783500> . Stranici pristupljeno 7. ožujka 2020.

20.	MEDIJI.HR - Film literacy and media culture portal – Krešimir Mikić.

6. Metodologija, ciljevi, hipoteze i rezultati istraživanja

Radi utvrđivanja pedagoških mišljenja profesora i nastavnika o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje u ovom radu koristila se kvalitativna metoda istraživanja, a kao instrument istraživanja koristio se polustrukturirani dubinski intervju. Istraživački dio rada je obuhvatio ukupno 14 ispitanika. Početni cilj je bio ispitati 16 sudionika, ali dvoje profesora Informatike je odbilo sudjelovati u istraživanju.

Istraživanje je provedeno na ukupno četiri osnovne škole na području Požeško-slavonske županije. Ispitalo se po dva/tri učitelja/nastavnika (Hrvatski jezik, Likovna kultura, Informatika) uključujući i knjižničara na svakoj školi. Popis svih škola i učitelja/nastavnika te knjižničara koji su sudjelovali u istraživanju, kao i okvirna pitanja polustrukturiranog dubinskog intervjua, nalaze se u prilogima na kraju ovoga rada. Svi intervjui su snimani mobitelom te transkribirani u rad, a prethodno je dobivena suglasnost za korištenje svih sudionika koji su sudjelovali u istraživanju.

U ovom istraživanju cilj je bio s učiteljima i nastavnicima raspraviti:

1. što misle uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje
2. kakvo je njihovo znanje o medijskoj kulturi
3. kako bi oni predavali medijsku kulturu kroz njihove predmete
4. na koji način koriste medije i u koju svrhu

Uz opće ciljeve, u radu su postavljeni i specifični ciljevi kojima se pokušava dublje istražiti opći cilj.

Postavljene su tri hipoteze:

Hipoteza 1: Nastavnici Hrvatskog jezika, Informatike, Likovne kulture te knjižničari imaju pozitivan stav o medijskom odgoju i smatraju da ga treba što više poticati u osnovnoškolskom obrazovanju.

Hipoteza 2.: Nastavnici Hrvatskog jezika, Informatike, Likovne kulture te knjižničari u sklopu svoje nastave učenicima kroz razne medije pomažu razvijati kritičko mišljenje prema medijima te kroz razne radionice uče učenike medijskoj kulturi općenito.

Hipoteza 3.: Prema mišljenju nastavnika Hrvatskog jezika, Informatike, Likovne kulture te knjižničara medijska kultura bi se trebala uvesti kao novi izborni predmet u osnovne škole.

6.1. Metoda polustrukturiranog dubinskog intervjua

Dubinski intervju je vrsta istraživanja karakteristična za ispitivanje pozadinskog okvira ponašanja, stavova, odabira – prema unaprijed određenim klasifikacijskim elementima svrhe, načina i oblika primjene. Korištena metoda omogućava veliku dubinu prikupljenih informacija, a pripada strukturiranom, personalnom istraživačkom intervjuu za kojeg su pitanja unaprijed planirana te shematski strukturirana. Usporedno s terenskim anketama u kojima se ista pitanja postavljaju svim ispitanicima, kod dubinskog intervjua pitanja variraju i ovise o skupini i profilu ispitanika (Posavec, 2004: 63-69). Dubinski intervju većim se dijelom sastoji od otvorenih pitanja, a upravo se njima dobiva dubina, to jest ustanovljenje stavova i motiva za određeno ponašanje koji često ostaju skriveni u anketnom istraživanju kojim dominiraju zatvorena pitanja, a često zahvaćaju samo površinske slojeve svijesti ispitanika (Šundalić, Pavić, 2013: 191). Antun Šundalić i Željko Pavić (2013: 191) također navode kako je osobu važno upoznati s osnovnim ciljevima istraživanja, kao i s pravom od odustajanja te povjerljivošću prikupljenih podataka.

Karakteristika je polustrukturiranih intervjua fleksibilnost i izostanak potpune strukture intervjua (Ciboci, 2018: 172 prema Edwards, Holland, 2013: 3), odnosno ispitivač posjeduje okvirna pitanja koja postavlja svim ispitanicima, ali redoslijed i način postavljanja pitanja prilagođava samom razgovoru što ispitaniku daje veću mogućnost izražavanja na način koji njemu odgovara (Ciboci, 2018: 172 prema Edwards, Holland, 2013: 29).

6.2. Rezultati istraživanja- nastavnici Hrvatskog jezika

U nastavku rada slijede rezultati istraživanja provedenog među nastavnicima Hrvatskog jezika. Nastavnici hrvatskog na četiri osnovne škole na području Požeško slavonske županije pristali su sudjelovati u istraživanju metodom polustrukturiranog dubinskog intervjua. Prethodno su upoznati s ciljevima istraživanja te upozoreni na snimanje diktafonom. Hrvatski jezik u osnovnim školama sadrži rubriku posvećenu medijskoj kulturi te su nastavnici Hrvatskog jezika nositelji medijskog opismenjavanja učenika u osnovnoj školi. U nastavku rada slijede razmišljanja i pedagoška mišljenja nastavnika Hrvatskog jezika o medijskoj kulturi te njezinim prednostima i nedostacima.

- *Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.*

Istraživanje je pokazalo da nastavnici hrvatskog jezika pojam medijske kulture, medijske pismenosti i medijskog odgoja shvaćaju različito. Za većinu njih svi navedeni pojmovi znače vrednovanje medija, tj. opismenjavanje učenika o upotrebi medija. Jedna je nastavnica Hrvatskog jezika istaknula: „*Mi kao profesori Hrvatskog jezika bi trebali biti medijski pismeni kako bi učili djecu o tome.*“ Zanimljivo je kako gotovo svi ispitanici nastavnici Hrvatskog jezika pojam medijska kultura instinktivno povezuju s filmskom kulturom, kadrovima te žanrovima. Druga je nastavnica Hrvatskog jezika navela kako medijska pismenost „*podrazumijeva ovladavanje tehničkim vještinama potrebnim za*

služenje i pristup medijima. Također podrazumijeva analizu i kritički osvrt o medijskim sadržajima te samostalnost u izradi medijskih sadržaja.“

- *Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija.*

Svi su se nastavnici Hrvatskog jezika složili da su mediji odgajatelji u 21. stoljeću. Jedna je nastavnica istaknula: *„Ako djeca stalno gledaju negativne medijske sadržaje, vrlo je vjerojatno da će i oni postati takvi. Vrlo često primijetim kod djece kako su depresivni, jer su bombardirani ružnim vijestima, kao da nemaju volje da bi nešto radili. U konačnici, okruženi smo ružnim vijestima, aferama, tko je što ukrao, a djeca s tim rastu te ako se ne razgovara o tome kod kuće, to se prenosi i na školu. Mediji utječu jako na njihov razvoj, treba stvarati sadržaje koje će u njima buditi nešto optimistično, medijske sadržaje prilagođeni djeci.“* Kritičko vrednovanje medija je za nastavnike Hrvatskog razlučivanje točnih i netočnih informacija iz medija. Jedna je nastavnica istaknula: *„Kada zadam učenicima zadatak da naprave nekakvo istraživanje ili osvrt, oni informacije traže na Wikipediji koju smatram osobno polupismenom te u puno slučajeva netočnom. Pokušavam ih naučiti da Wikipedia nije vrhunac, da ne mogu samo copy-paste napraviti i tako predati rad, učim ih što je plagijat te kritički promišljati o tekstu koji pronalaze na internetu. Mi radimo s djecom neke tekstove - lažne vijesti u većini slučajeva, na kojima ih učimo da ne vjeruju samo jednom izvoru jer nisu ni svi novinari i portali točni.“* Također jedna nastavnica je za kritičko vrednovanje medija navela kako je to *„čitanje između redova“*.

- *Educiranost ispitanika o medijima*

Svi ispitanici nastavnici Hrvatskog jezika imali su kolegije na fakultetu o filmskoj kulturi i kazalištu. Dvoje profesora (mlađe dobi) su imali i izborne kolegije o medijskoj kulturi. Na pitanje o samoprocjeni poznavanja medija te kompetentnosti za predavanje o medijima, odgovori su bili različiti. Svi su se složili kako bi bili kompetentni za predavanje o medijskoj kulturi ako bi ih se dodatno educiralo te bi na takve edukacije rado pristali. Jedna

je nastavnica navela kako dobivaju razne materijale koji bi se mogle koristiti za medijsku kulturu, ali da smatra da same profesore treba dodatno educirati za korištenje navedenih materijala. Većina profesora je navela kako se samostalno educiraju o medijskoj kulturi, ali da ih ograničava satnica, te da uz ostalo gradivo Hrvatskog jezika koje moraju proći s djecom ne stignu previše razrađivati ono što bi htjeli.

- *Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta*

Svim intervjuiranim nastavnicima je bilo postavljeno pitanje o tome tko bi od navedenih nastavnika, pa i njih samih, bio najkompetentniji za predavanje o medijskoj kulturi. Odgovori su bili različiti. Jedna nastavnica je navela kako bi medijsku kulturu trebali obrazovati profesori svih jezika, informatike, likovne i glazbene kulture. Ostali profesori su se složili kako bi nastavnici Hrvatskog jezika trebali predavati o medijskoj kulturi, ali uz moguće kombinacije s knjižničarima ili Likovnom kulturom. Zanimljiva je činjenica kako su gotovo svi intervjuirani nastavnici naveli kako su profesori na području Požeško-slavonske županije suočeni sa sve manjim razredima te postoji potencijalna opasnost da se u predmetnoj nastavi osjeti nedostatak djece što ujedno znači i smanjenje satnice. Zaključili su kako bi izborni predmet poput medijske kulture dobro došao kako bi se ispunila satnica. Na pitanje koliko vremena otprilike posvećuju medijskoj kulturi s djecom i koje medije koriste, većina je nastavnika rekla kako malo vremena posvećuju medijskoj kulturi jer im većinu vremena oduzmu književnost i jezik. Medijskoj kulturi posvećuju cca. 10 sati godišnje. Koriste medije, gledaju s djecom filmove preporučene planom i programom odnosno Godišnjim izvedbenim kalendarom (GIK). Medijsku kulturu koriste u korelaciji s lektinom pa ako postoji animirani/igrani film prema lektinom predlošku gledaju ga u cijelosti, isječke ili djeca dobiju zadatak pogledati ga.

Jedna je nastavnica navela: „*Posvećujem onoliko koliko je propisano planom i programom - nedovoljno. Živimo u takvom vremenu gdje su mediji vrlo važni i mislim da bi se broj sati*

trebao povećati. Medije koristim redovito jer je učenicima takav sat zanimljiviji i bliži jer su oni djeca medija. Vrlo rado sudjeluju u takvim satima te čak sami izrađuju medijske sadržaje.“ Kada smo ih pitali da opišu sat medijske kulture te kako bi po njihovom mišljenju trebao izgledati, dobili smo kreativne odgovore. Jedna nastavnica je izjavila da ako bi medijska kultura bila izborni predmet djeca bi učila o mrežnom novinarstvu: *„Prvo bismo zajednički ponovili što su novine, tko ih čita, gledaju li vijesti na televiziji, mogu li na druge načine saznati nove vijesti, itd. Zatim bi učenici u skupinama proučavali mrežne (internetske) novine. Jedni bi proučavali regionalne ili lokalne novine; drugi časopise za mlade; treći školski list; četvrti rubrike tiskanoga ili digitalnoga izdavanja novina (po izboru nastavnika). Učenici bi imali određeni broj minuta za obavljanje zadatka. Kada to završe, onda bi predstavljali svoje rezultate. Sinteza sata - razgovor o sličnostima i razlikama u tiskanim i mrežnim novinama koje su uočili tijekom istraživanja. Za kraj bi učenici zamislili da trebaju napisati članak o današnjem satu i da trebaju smisliti naslov članka.“* Druga nastavnica je opisala jedan sat medijske kulture koji je provela s učenicima osmih razreda: *„Obrađivali smo lirske pjesme na satu književnosti - Srebrne svirale Dragutina Tadijanovića. Zadatak je bio da djeca odaberu jednu pjesmu te su u paru fotografirali jedno drugo gdje su gestom i pokretom izrazili stih pjesme. Također, radim radionice kroz nastavu Hrvatskog jezika gdje snimam djecu kako 'krasnoslove' ili potičem da oni učenici koji idu na orkestar donesu svoje instrumente pa uglazbljuju stihove pjesama koje obrađujemo na satu.“*

Na pitanje o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje kao zaseban predmet većina se nastavnika složila, osim jedne nastavnice koja je navela kako to nije potrebno jer su djeca zatrpana predmetima i sadržajima koje moraju odraditi te *„eventualno medijsku kulturu ponuditi kao izvannastavnu aktivnost, ali i to je u nekim školama djelomično ostvareno (filmske, novinarske, foto družine).“* Isti rezultat dobili smo i na pitanje smatraju li da je medijska kultura dovoljno zastupljena u školama.

- *Tehnološka opremljenost škola, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja*

Svi ispitani nastavnici su zadovoljni s tehnološkom opremljenosti škola, no naveli su problem kod starijih profesora koji se ne znaju još uvijek koristiti e-dnevniciima te pametnim pločama i tabletima.

Na pitanje što misle o korištenju pametnih telefona u nastavi, mišljenja su bila podijeljena. Jedna je nastavnica navela kako ih je potrebno koristiti umjereno te da su najbolji za ponavljanje gradiva. Druga nastavnica je navela kako s učenicima koristi stranicu „Baltazar“ i „Meduza“. Ostali nastavnici su rekli kako učenici ne bi trebali uopće nositi mobitele u škole jer ih ometaju na nastavi.

Na pitanje o korištenju časopisa, svi su nastavnici rekli kako se učenici rijetko pretplaćuju na časopise jer većinom imaju danas sve *online*. Nastavnici u suradnji s knjižničarima i djecom zajedno sudjeluju u kreiranju školskih časopisa gdje pišu članke koji su vezani za njihovu školu. U školama su također aktivne dramske skupine, kao i novinarske skupine. Nastavnici su također naveli kako je nekada bio puno veći broj učenika u navedenim skupinama, a danas takve skupine broje po maksimalno četiri učenika.

- *Društvene mreže i djeca*

Nastavnici Hrvatskog su naveli da s djecom koriste društvene mreže kako bi provjerili znanje pročitanih lektira. Isto tako, naveli su kako je djeci jako zanimljivo kada rade na satu s tabletima te da djeca bolje pamte kada rješavaju *online* kvizove. Naveli su također kako kod neke djece uočavaju negativan utjecaj medija koji dolazi prvenstveno od doma. Roditelji imaju malo vremena ili ne rade dovoljno s djecom pa zbog toga djeca imaju preveliku slobodu u korištenju medija. Jedna profesorica je navela kako je primijetila da dječaci koji igraju igrice na računalu imaju vrlo nisku koncentraciju kada su na nastavi, te su taj problem uočili i roditelji kada su vidjeli ocjene učenika. Navela je isto tako da se neki roditelji ne znaju postaviti kada su u pitanju mediji koje djeca koriste u slobodno vrijeme, tj. ne znaju ih kontrolirati. Također, neki su profesori naveli kako su djeca lakovjerna na društvenim mrežama, pogotovo kad su u pitanju Instagram ili Facebook. Problem je u tome što djeca misle da će broj pratitelja ili prijatelja na društvenoj mreži značiti da su bolji. Isti

je problem sa dijeljenjem sadržaja na društvenim mrežama, što znači da nisu svjesni kada objave nešto na društvenim mrežama da je to trajno te vidljivo svima. Na pitanje što misle o obrazovanju djece o medijima već u predškolskoj dobi, većina nastavnika se složila, osim jedne nastavnice koja je navela kako je to prerano te da bi se eventualno trebalo započeti s medijskim obrazovanjem u nižim razredima.

- *Medijsko obrazovanje i roditelji*

Mišljenja nastavnika Hrvatskog jezika o medijskoj pismenosti roditelja su negativna. Jedna je nastavnica navela: „*Smatram da bi bilo dobro roditeljima održati edukaciju o medijskoj pismenosti kako bi bili bolje upućeni u važnost medija u odgojno-obrazovnom procesu. Jer znamo da mediji imaju pozitivnu i negativnu stranu, a mislim da nisu svi roditelji jednako upućeni.*“ Neki nastavnici su naveli kako na roditeljskim sastancima s roditeljima znaju razgovarati o medijima koje koriste njihova djeca o mogućim problemima, ovisnostima, nasilju na internetu itd.

6.3. Rezultati istraživanja- knjižničari

Ciljana skupina u ovom diplomskom radu, osim nastavnika Hrvatskog jezika, Likovnog te Informatike bili su i knjižničari osnovnih škola. Knjižničari četiri osnovne škole na području Požeško slavonske županije pristali su sudjelovati u istraživanju metodom polustrukturiranog dubinskog intervjua. Prethodno su upoznati s ciljevima istraživanja te upozoreni na snimanje diktafonom. Knjižničari su u ovaj diplomski rad uključeni zbog prethodno navedenih hipotezi u kojima se navodi kako su oni jedni od osoba u školama koji imaju pozitivan stav o medijskom odgoju, uče djecu kritičkom mišljenju te se zauzimaju za to da bi se medijska kultura trebala uvesti u osnovnoškolsko obrazovanje kao izborni predmet. Većina intervjuiranih knjižničara su ujedno i nastavnici Hrvatskog jezika.

U nastavku rada slijede razmišljanja knjižničara osnovnih škola od petog do osmog razreda na području Požeško slavonske županije o medijskoj kulturi, o njihovom znanju, njihovim zalaganjima te provedbama kroz knjižnicu.

- *Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.*

Istraživanje je pokazalo kako knjižničari različito shvaćaju navedene pojmove. Većina je izjavila kako je medijski pismena osoba ona osoba koja se zna služiti medijima i čini to u svakodnevnom životu. Jedna je knjižničarka istaknula da je za nju medijska pismenost „*sposobnost korištenja bilo kojeg medija i kritičko vrednovanje informacija koji nam mediji nude.*“ Na pitanje kako bi definirali medijsku kulturu odgovori su bili podjednaki. Većina su je naveli kao oblik edukacije o medijima. Medijski odgoj su definirali kao ispravno korištenje medija, te kao „*djelovanje odgojnih djelatnika prema učenicima (možda i obrnuto) te roditelja prema učenicima o opasnostima koji vrebaju iza medija.*“ Jedan knjižničar je naveo kako je „*medijska pismenost znanje i vještina u snalaženju pri korištenju, ali i kreiranju različitih medijskih sadržaja. Medijska kultura i medijski odgoj bili bi interdisciplinarni pojmovi, jer obrazovanje i odgoj ne idu jedno bez drugoga. Tako bi u ovom slučaju medijska kultura podrazumijevala obrazovanje o medijima (npr. jedan od elemenata u predmetu Hrvatski jezik je medijska kultura, dok bi medijski odgoj bio odgoj u pravom smislu riječi ponašanja u različitim medijskim strukturama (npr. pravila ponašanja na internetu).*“

- *Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija.*

Svi intervjuirani knjižničari se slažu kako su mediji preuzeli odgojnu ulogu u 21. stoljeću. Smatraju kako su djeca bombardirana informacijama sa svih strana te ih ne znaju sortirati. Slažu se da djeca koriste medije većinom iz zabave, a ne kako bi se obrazovali te kako djeca u dobi od petog do osmog razreda nemaju dovoljno razvijeno kritičko mišljenje za

vrednovanje medijskih sadržaja. Na pitanje što je prema njihovom mišljenju kritičko vrednovanje medija, odgovarali su kako je to sposobnost određivanja točnosti/netočnosti informacija koje dobivamo iz medija. Knjižničari su istaknuli kako djeca u petom i šestom razredu ne znaju kritički vrednovati medije, ali viši razredi to već znaju bolje. Jedan od knjižničara je istaknuo kako: „*Kritičko vrednovanje medija bi vjerojatno značilo provjeru istinitosti i izvora informacija koje medij donosi, a mediji su danas zaista jedan od jačih odgajatelja jer mladi sve više i više 'vise na njima', i nisu više naviknuti tražiti informacije od roditelja ili učitelja, nego sve što ih zanima, danas pronalaze na raznim medijima (najjači je ovdje 'Gospon Google').*“

- *Educiranost ispitanika o medijima*

Dvoje knjižničara (koji su ujedno i starije životne dobi) su na fakultetu imali kolegije o filmskoj kulturi te o kazalištu. Također su i tih dvoje knjižničara završili Hrvatski jezik/Kroatistiku s Informatologijom. Drugih dvoje su srednje životne dobi te su završili knjižničarstvo. Oni su imali nekoliko različitih kolegija o medijskoj kulturi. Na pitanje o samoprocjeni poznavanja medija te kompetentnosti za predavanje o medijima, stariji knjižničari su naveli kako se ne smatraju dovoljno kompetentnima za predavanje o medijima, dok su mlađi rekli kako smatraju da su dovoljno educirani podučavati o toj temi, te su konstantno stručno usavršavaju i prate promjene koje se događaju kako bi bili u tijeku s razvojem medija. Većina knjižničara su rekli kako bi pristali na dodatna educiranja i usavršavanja o medijskoj kulturi ako bi ona bila ponuđena te kako bi i roditelje trebalo također slati na takva educiranja kako bi mogli raditi s djecom doma. Jedan knjižničar je istaknuo kako bi na dodatne edukacije pristao ako bi nadređeni to tražio od njega, ali svojevremeno ne bi.

- *Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta*

Svim intervjuiranim knjižničarima bilo je postavljeno pitanje tko bi po njihovom mišljenju trebao obrazovati o medijskoj kulturi od predloženih profesora pa tako i samih knjižničara. Odgovori su bili raznoliki. Jedna je knjižničarka navela kako bi trebalo „*spojiti Informatiku i školsko knjižničarstvo - odlična podloga za suradnju, a obje struke su educirane o medijima.*“ Zanimljivo je kako su se svi složili da bi upravo knjižničari trebali biti ti koji bi trebali educirati o medijima jer imaju viška vremena za razliku od postojećih predavača - nastavnika Hrvatskog jezika. Neki su naveli kako se većina nastavnika Hrvatskog jezika slabo posvećuje medijskoj kulturi zbog nedostatka sati, a problem kod informatičara je taj da se strogo drže programa te ne daju prostora da djecu nauče kritički vrednovati informacije koje im pružaju mediji. Na pitanje koliko vremena otprilike posvećuju medijskoj kulturi s djecom i koriste li medije, jedna je knjižničarka navela kako se „*u prosjeku 2 sata tjedno u školskoj knjižnici održavaju sati medijske kulture u korelaciji s učiteljima razredne i predmetne nastave, najviše Hrvatskog jezika. Većina tema koja pripada u dosadašnji plan medijske kulture pripada knjižničnom odgoju i obrazovanju, tako da obrađujemo časopise, gledamo različite vrste filmova, koristimo medije u svakom smislu. Gotovo svaka tema medijske kulture obrađuje se u suradnji sa školskom knjižničarkom.*“ Ostali su naveli kako u dogovoru s nastavnicima iz Hrvatskog jezika organiziraju kvizove na tabletima iz pojedinih lektiri, ali to se ne događa često već otprilike dva do tri sata mjesečno.

Kada smo ih pitali da opišu kako bi po njihovom mišljenju trebao izgledati sat medijske kulture, dvoje od četvero ispitanih knjižničara je navelo kako bi djeci dali da kritički promatraju vijesti, da pišu osvrte itd., drugi su naveli kako bi napravili suradnju s profesorima hrvatskog jezika te održali radionice na pogledane filmove, a jedan je knjižničar izjavio: „*Svake godine radim s učenicima i upoznajem ih s tradicionalnim medijima (knjigama, enciklopedijama, leksikonima.) Na početku sata motiviram ih za sadržaj, potom ih pomoću medija koji su njima bliži poučim o tome što su npr. enciklopedije i kako se koristiti njima, a zatim prelazimo na stvarni dodir s knjigom i pomoću raznih zadataka vježbamo naučeno. Medijskoj kulturi posvetim po dva sata tijekom školske godine i to samo u nižim razredima.*“

Jedna je knjižničarka navela: „*Sat medijske kulture trebao bi biti suvremen i usklađen s potrebama učenika današnjeg vremena. Putem medija svakodnevno obrađujem s učenicima različite teme na izvannastavnim aktivnostima i u njihovo slobodno vrijeme. Učenici su vrlo zainteresirani za radionice na kojima koristimo medije, jer su dio njihove svakodnevice. Navest ću nekoliko primjera koje radim u svojoj knjižnici: s učenicima prvog razreda obrađujem temu školske knjižnice, upoznajem ih s knjižnicom i s građom koju knjižnica posjeduje, te o medijima koje u knjižnici svakodnevno mogu koristiti; s učenicima drugog razreda obrađujem dječje časopise, s učenicima trećeg razreda obrađujem enciklopedije i mrežne enciklopedije, a s učenicima četvrtog razreda radim referentnu zbirku. Uz to vrlo često učenicima u knjižnici na smart TV-u puštamo animirane, igrane i dokumentarne filmove. Koristimo računala, prijenosna računala, tablete i pametne telefone u svrhu edukacije. S petim razredima radim znanstvene i stručne časopise, a šesti razredi imaju temu elektroničkih medija. Sedmi razredi ponavljaju enciklopedije i referentnu zbirku, a osmi razredi pretražuju mrežne kataloge i baze podataka. obrađujemo i teme sigurnosti na internetu putem medija i također gledamo filmove prema postojećem planu i programu.*“

Na pitanje: „Smatrate li da bi medijska kultura trebala biti ne samo dio nastave Hrvatskog jezika, već i drugih predmeta?“ većina knjižničara su naveli kako bi programe medijske kulture svakako trebalo realizirati više učitelja. Smatraju kako nastavnici Hrvatskog jezika imaju premalo vremena za medijsku kulturu, te kako bi upravo zato ona trebala obuhvatiti više predmeta. Jedna knjižničarka je navela kako samoinicijativno vodi radionice u knjižnici: „*Jedan od primjera koje radim su radionice Elektronički mediji za učenike šestih razreda. Učenici na početku odigraju kviz u IKT programu Cahoot gdje su im ključni pojmovi Televizija, Internet, Časopis i Računalo. Zatim im puštam PPT o povijesti medija kako su nekada izgledali, a kako sada izgledaju i za što ih koristimo. Zatim im fizički donesem sve što mogu pronaći kako bi npr. vidjeli disketu, kasetu ili grafoskop (neke od medija koji su prije bili aktualni). Pokažem im gramofon i ploče i zajedno pustimo glazbu. Zatim popalim WiFi, smart tv, bluethoot zvučnik i sve naše današnje moderne uređaje i usporedimo kako je bilo nekada, a kako je to sada. Učenici tada imaju zadatak odabrati medij koji im se najviše svidio i onaj koji im se uopće nije svidio i obrazložiti zašto tako*

smatraju. “ Jedan knjižničar je istaknuo kako smatra da je medijska kultura sasvim dovoljna u Hrvatskom jeziku i Informatici i to da se tradicionalni mediji obrađuju na Hrvatskom, a IT mediji na Informatici.

Na pitanje o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje kao zaseban predmet odgovori su bili skeptični. Ispitanici su mišljenja kako bi to bilo dobro, ali ne znaju kako bi to bilo realizirano i tko bi predavao takav predmet. Neki su naveli kako je satnica popunjena i ovako, te kako *„nije potrebno uvođenje još jednog predmeta koji će dodatno opterećivati učenike i zahtijevati ocjenjivanje. Kvalitetnom korelacijom predmeta medijska kultura može se integrirati u odgoj i obrazovanje učenika kao što to činimo i sa zdravstvenim i građanskim odgojem.“* Također su neki od njih istaknuli kako i kad bi medijska kultura i bila uvedena kao izborni predmet, učenici bi zbog pretrpanog rasporeda i satnice bili možda i nezainteresirani te bi na taj predmet upisna kvota bila vjerojatno mala. Na pitanje: *„Dmatrate li da je medijska kultura dovoljno zastupljena u školama?“* većina ispitanih se složila kako nije, te bi se na tome trebalo itekako poraditi. Samo je jedan knjižničar naveo kako smatra da je medijska kultura dovoljno zastupljena u školama te da uvođenje medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje kao zaseban predmet nije potrebno, jer je obrazovni sustav već preopterećen, te se sve stigne obraditi pod Hrvatskim i Informatikom.

- *Tehnološka opremljenost škola, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja*

Zanimljiv je podatak da su sve ispitane škole tehnološki vrlo dobro opremljene. Knjižničari su naveli kako su zadovoljni jer gotovo sve učionice sada imaju pametne ploče, projektore, te da su učenici petih i sedmih razreda dobili tablete. Knjižnice sadrže također po najmanje pet laptopa/kompjutera.

Na pitanje što misle o korištenju pametnih telefona u nastavi, mišljenja su bila podijeljena. Polovica je smatrala kako učenici ne bi trebali uopće nositi telefone u školu, dok je druga polovica navela kako su za korištenje, ali uz kontrolu i za edukacijske svrhe jer učenike to

sve više zanima. Jedna je knjižničarka istaknula kako dopušta korištenje pametnih telefona *„u istraživačke svrhe, njima je zabavno guglati i tražiti po Wikipediji.“*

Na pitanje o korištenju časopisa u knjižnicama većina knjižničara je istaknula kako se učenici više ne pretplaćuju na časopise. Poneki učenici dolaze u knjižnice kada imaju slobodan sat pa listaju časopise koje nudi knjižnica. Naveli su kako su časopisi prije bili zastupljeniji puno više nego sada. Zanimljiv je podatak da sve ispitane knjižnice, tj. škole imale/imaju vlastiti školski list te učenici sudjeluju u njihovoj izradi. Učenici novinarske grupe pod vodstvom nastavnika/nastavnice Hrvatskog jezika i školskog knjižničara stvaraju školski list. Isto tako, oni sudjeluju u pisanju obavjesti, pišu pjesme, objavljuju crteže. Jedan je knjižničar istaknuo: *„U školi djeluje novinarska grupa koju vodim ja (knjižničar) i svake godine izdajemo školski list 'Emanuel'. U novinarsku su grupu uključeni učenici viših razreda, većinom sedmog i osmoga. Novinarska se grupa svake godine predstavlja sa samostalnim novinarskim radovima i sa školskim listom na županijskoj Smotri LiDraNo, a jedne smo godine bili i na državnoj razini LiDraNa i to s radioemisijom.“*

Dramske skupine su također aktivne u svim školama, ali puno manje nego ranije. U jednoj školi nastavnica engleskog jezika vodi novinarsku grupu kao izvannastavnu aktivnost u kojoj obrađuje aktualne teme iz svijeta te s učenicama stvara medijske sadržaje.

- *Društvene mreže i djeca*

Knjižničari su istaknuli kako smatraju da su društvene mreže danas neophodne. Naveli su problem kako ih djeca ne znaju pametno koristiti. Jedna knjižničarka je navela kako je društvena mreža „TikTok“ jako popularna među učenicima te kako nudi odlične alate u aplikaciji za montiranje videa. Problem je što djeca koriste tu društvenu mrežu u krive svrhe, pa tako dolazi do nasilja putem te mreže, ismijavanja drugih učenika itd. U jednoj osnovnoj školi knjižničarka je navela kako je među djecom jako aktualan YouTube, jer djeca danas prate *influencere*: *„Smatram kako djeca danas imaju krive uzore. Primjer je Baka Prase, youtuber koji je jako poznat među djecom te ga djeca prate i kopiraju obrasce ponašanja.“*

Većinom se to negativno odražava, jer se koriste psovke i nema cenzure kad se progovara o nekim temama koji nisu za takav uzrast djece.“

Jedna je knjižničarka navela kako s djecom radi na pisanju *mailova*, jer djeca to ne uče na Informatici: „*Smatram da djeca pri završetku osnovne škole moraju znati osnove, a to je pisanje službenih mailova. Radim s djecom kroz knjižnicu tako da im zadam zadatak da mi pošalju na e-mail materijale i obratno. Kroz informatiku djeca uče raditi u Wordu, Power Pointu te Excelu, a ne znaju osnove pisanja e-maila.“*

Na pitanje što misle o obrazovanju djece o medijima već u predškolskoj dobi, većina se knjižničara složilo, osim jednog koji je rekao kako smatra da djecu u predškolskoj dobi ne treba medijski obrazovati te da bi se ta djeca trebala što više igrati vani.

- *Medijsko obrazovanje i roditelji*

Mišljenje knjižničara o medijskoj pismenosti roditelja je većinom negativno. Smatraju kako roditelji jako malo kontroliraju djecu zbog zauzetosti poslom ali i zbog toga što ni sami ne razumiju medije. Knjižničari dijele mišljenje kako bi roditeljima trebalo organizirati medijski odgoj gdje bi oni naučili kritički vrednovati medije s djecom prije polaska u školu. Jedna knjižničarka je navela kako „*i dalje postoje obitelji u kojima djeca nemaju pristup internetu, te se s njime susreću prvi put u školi.“*

6.4. Rezultati istraživanja – nastavnici Likovne kulture

U nastavku rada slijede rezultati intervjua s nastavnicima Likovne kulture. Nastavnici Likovnog na četiri osnovne škole na području Požeško slavonske županije pristali su sudjelovati u istraživanju metodom polustrukturiranog dubinskog intervjua. Prethodno su

upoznati s ciljevima istraživanja te upozoreni na snimanje diktafonom. *Likovnjaci* su u ovaj diplomski rad uključeni zbog prethodno navedenih hipoteza u kojima se navodi kako su oni jedni od osoba u školama koji imaju pozitivan stav o medijskom odgoju te su kompetentni za predavanje o medijskoj kulturi. U nastavku rada slijede razmišljanja *likovnjaka* osnovnih škola od petog do osmog razreda na području Požeško slavonske županije o medijskoj kulturi, o njihovom znanju, njihovim zalaganjima te provedbama kroz sat likovne kulture.

- *Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.*

Istraživanje je pokazalo kako nastavnici Likovnog različito shvaćaju navedene pojmove. Njihovi odgovori su bili „slobodniji“ od ostalih ispitanih nastavnika. Zanimljiv je odgovor jednog nastavnika koji je na pitanje o medijskoj pismenosti rekao: „*Ne možemo se pohvaliti prevelikom informatičkom i medijskom pismenosti ako su nam izvori svedeni na zid Facebooka uz pozadinsko šuštanje TV-a koji je upaljen od 0-24 i pritom remeti i ono malo mira i tišine što bi ga mogli imati za vrijeme dok smo kod kuće. To je otprilike odraz naše medijske kulture, ali i kulture općenito.*“ Jedna je nastavnica navela kako je medijska pismenost „*osposobljavanje i učenje o tome kako da koristimo medije, kako da ih kritiziramo te da stvaramo neke medijske sadržaje koji će biti kvalitetni.*“ Ostali nastavnici su definirali medijsku pismenost kao razumijevanje poruke koju medij šalje. Za medijsku kulturu su naveli kako je to osnova poznavanja svakog medija (filma, novina, radija, televizije, kazališta...), a za medijski odgoj da je to „odgajanje publike“ i učenika, o svemu što obuhvaća medijska kultura.

- *Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija.*

Svi nastavnici Likovnog su se složili kako su mediji odgajatelji 21. stoljeća. Jedan nastavnik je naveo kako je najveći problem ovoga stoljeća to što su se „*informacije počele uzimati za univerzalnu istinu bez previše kritičkog razmišljanja. Djecu ali i mnoge odrasle bi definitivno trebalo usmjeriti ako ne i poučavati o važnosti probiranja informacija jer svi*

podražaji kako tehnološki, tako i 'analogni' su ništa više doli informacije. Lopticu treba spustiti nisko i uputiti ljude na samoanalizu, neophodnu introspekciju i osvještavanje sadržaja koji svjesno ili nesvjesno konzumiraju. Filmovi, serije i glazba nisu bili nikada dostupniji, pa se i od same šume izbora ljudi uglavnom oslanjaju na preporuke onih koji su već prije konzumirali određeni sadržaj. Taj fenomen se zapravo najbolje može vidjeti kroz stapanje supkultura, tj. njihov nestanak (bez supkulture ne postoji ni kultura, a bez bunta ni zdrav razum).“ Ispitanici jednako tako smatraju da djeca u nižim razredima osnovne škole nisu sposobna kritički vrednovati informacije iz medija, ali u višim razredima poput sedmih i osmih razreda jesu, ali uz dobro i često vodstvo. Jedan nastavnik je dao zanimljiv odgovor na pitanje kojeg je stava kada govorimo o sposobnosti djece da kritički promišljaju o medijima: „Definitivno se zalažem da uz svu tehnologiju ipak zadržimo i papir u fizičkom obliku, kako zbog razvoja motorike tako i zbog pozitivne prizemljenosti, jer ako nam djecu jednog dana spoje na digitalni 'cloud' više nećemo moći vratiti stvari unatrag, a već sada možemo uočiti kako djeca razmišljaju poput malih kompjutera. Isprekidano i u više 'tabova' bez mogućnosti da dugo zadrže pažnju na jednoj stvari, uz to imaginacija i mašta sve više gubi na snazi budući da kroz 'servirane' igrice i filmove netko drugi kreira i uz to zarađuje, ono o čemu sami ne žele ili ne mogu razmišljati.“ Jedna nastavnica je navela kako su djeca sposobna odrediti dobro i loše, ali ne razumiju osnovna svojstva: „Djeca u virtualnom prostoru ostaju, oni ga ne integriraju kroz emotivnu komponentu.“ Na pitanje što je kritičko vrednovanje medija po njihovom mišljenju, odgovarali su kako je to slušanje, promišljanje te preispitivanje onoga što mediji nude. Zanimljivo je kod svih nastavnika Likovne kulture, kada smo ih pitali da definiraju kritičko vrednovanje medija, da su naglasak stavili na analizu sadržaja i preispitivanje.

- *Educiranost ispitanika o medijima*

Svi intervjuirani nastavnici su imali kolegije medijske kulture, filma, vizualne komunikacije i dizajna, ali kada im je postavljeno pitanje o samoprocjeni poznavanja medija, troje nastavnika je reklo kako smatra da su djelomično educirani podučavati o

medijima. Svi su se nastavnici složili da bi pristali na dodatnu edukaciju i usavršavanja o medijskoj kulturi ako bi ona bila ponuđena.

- *Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta*

Svim intervjuiranim nastavnicima Likovne kulture bilo je postavljeno pitanje tko bi po njihovom mišljenju trebao obrazovati o medijskoj kulturi od predloženih nastavnika, pa tako i njih samih. Većina nastavnika se složila kako su predloženi nastavnici u hipotezama diplomskog rada kompatibilni za predavanje o medijskoj kulturi jer navedeni nastavnici ionako najviše koriste medije. Jedan nastavnik je naveo: „*Informatika kao predmet je nešto sasvim drugo. Ako postoje učenici koji su zainteresirani za srž funkcioniranja računala za njih bi imalo smisla priskrbiti određene tehnološke predmete koje bi prije svega trebali proučavati kroz hardversku građu (u skladu s uzrastom), pa zatim raditi na razumijevanju softvera i programiranja. Na taj bi način potakli mlade informatičare i programere u profesionalnom smislu dok višesatno igranje igrica na pametnom mobitelu nema baš prevelike veze s informatičkim znanjem. Ukratko, pojačati informatiku za one koji to žele, a ostalima koji su sposobniji za neke druge stvari više tumačiti o praktičnom korištenju aplikacija, selekciji informacija i odgovornom ponašanju na društvenim mrežama.*“

Na pitanje koliko vremena posvećuju medijskoj kulturi s djecom i koriste li medije, svi učitelji Likovne kulture su rekli kako se trude svaki sat posvetiti medijskoj kulturi, jer im sam predmet daje dovoljno slobode da ne moraju ići potpuno po planu i programu, a od medija koriste projektore, pametne ploče i tablete. Kada smo ih pitali da opišu sat medijske kulture i kako bi po njihovom mišljenju trebao izgledati, odgovori su bili različiti i kreativni. Jedna učiteljica je rekla kako koristi medije s djecom „*kroz istraživanja putem plakata, kiča u grafičkom dizajnu, analize umjetničkih djela, izrade stripa, bavimo se kadrovima, fotografijom, kazalištem lutaka, sjena, snimanjem animiranih filmova, stop animacijom i sl.*“ Jedan učitelj je izjavio da ako bi on sam održavao sat medijske kulture u

budućnosti „stavljao bi naglasak na važnost filtriranja informacija, tj. osvještavanje svake pojedine informacije koja kasnije uz sve ostale utječe na naš ukus, estetiku, životne stilove i navike kojima često robujemo. Nakon uvoda svakako bi radili praktičan rad na temu razumijevanja onoga što vidimo i čujemo i osjetimo.“ Jedan nastavnik je opisao svoj sat Likovnog na kojemu koristi medije da bi djeci vizualno približio neke radove: „Često koristim YouTube, pronalazim video uratke o slikarstvu da djeca dobiju vizualni dojam kako se nanosi boja, pa poslije s njima to radim u praksi ... Isto tako je i s kiparstvom, pokažem im na video uratku kako se modelira i oblikuje. Primijetio sam kako djeca obožavaju takav pristup nastavi, jer im je to puno zanimljivije od mog pričanja i objašnjavanja bez vizualnih pomagala.“

Na pitanje: „Smatrate li da bi medijska kultura trebala biti ne samo dio nastave Hrvatskog jezika, već i drugih predmeta?“ likovnjaci su naveli kako bi medijsku kulturu svakako trebalo podučavati više učitelja. Smatraju također kako nije dovoljno zastupljena, niti da se dovoljno obrađuje pod Hrvatskim jezikom. Na pitanje o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje kao zaseban predmet, odgovori su bili pozitivni. Svi učitelji su se složili kako bi bilo odlično da se uvede jedan zaseban predmet u kojem bi djeca učila o medijima od za to predviđene osobe, ali isto tako da se medijska kultura uči i kroz druge predmete.

- *Tehnološka opremljenost škola, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja*

Tehnološka opremljenost škola je po učiteljima likovne kulture dobra. Na pitanje što misle o korištenju pametnih telefona u nastavi, mišljenja su bila skroz pozitivna. Većina je učitelja rekla kako često djeci daju da svoje pametne telefone koriste u nastavi kako bi fotografirali i snimali te tako sami kreirali medijske sadržaje. Ispitani učitelji su naveli također kako često šalju radove djece na natječaje, kako sudjeluju u kreiranju školskog časopisa, snimaju kratke filmove, crtaju stripove itd.

- *Društvene mreže i djeca*

Društvene mreže ispitani učitelji smatraju dobrima ako ih djeca pametno koriste. Jedan učitelj je iskazao zabrinutost zbog tehnološke ovisnosti koju primjećuje kod djece: „*Kao nastavnik primjećujem sve veće promjene, tj. tehnološku ovisnost kod djece u odnosu na prije nekoliko godina. Mnogima više pod slobodnim satima nije gušt otići igrati nogomet već sjediti na klupi i gledati u mobitel. Uvođenje digitalizacije u svim sferama kod nas se prihvaća trendovski i stihijski, a i nije neko čudo uzevši u obzir da i neki nastavnici često gledaju u mobitel za vrijeme nastave i pod odmorima. Tableti, pametne ploče, laptopi za sve, samo služe kako bi pojednostavili ionako jednostavne stvari, debilizacija budućih naraštaja zasigurno nije najbolja ideja ako želimo napredak.*“ Na pitanje što misle o obrazovanju djece o medijima već u predškolskoj dobi, većina učitelja je rekla kako se slažu s tim, kako bi trebalo početi s jednostavnim stvarima poput kratkih crtanih filmova prilagođenih za njihovu dob. Jedan nastavnik se nije složio: „*Knjiga kao medij mlađima uglavnom nije previše zanimljiva, no ona će definitivno preživjeti sve tehnološke revolucije i evolucije, odemo li još dalje riječ medij ujedno označava osobu sklonu kanaliziranju vizija, mistične ljudi povezane s kozmičkim znanjem. Tu zapravo dolazimo do pitanja svijesti, tj. borbe za svijest. 'Ugušeni' u mreži informacija i elektromagnetskih valova kao bića gubimo prirodne sposobnosti da promatranjem i direktnim iskustvom saznajemo o svijetu oko i iznad sebe. Srednjostrujaški mediji direktno utječu na kočenje ljudskih sposobnosti u duhovnom smislu. Kako se onda ne zabrinuti nad novorođenčadi kojima roditelji stavljaju pametne telefone u ruke?*“

- *Medijsko obrazovanje i roditelji*

Mišljenje nastavnika Likovne kulture o medijskoj pismenosti roditelja je negativno, jer ne razumiju medije koje koriste njihova djeca. Jedna je nastavnica izjavila kako većina roditelja i sama ne zna pravila ponašanja na društvenim mrežama te nerijetko na Facebooku i Instagramu objavljuju fotografije vlastite maloljetne djece. Jedan učitelj je naveo kako po

pitanju medijske pismenosti sve treba dodatno educirati, uključujući i nastavnike, roditelje i djecu (već od predškolske dobi), „*ali prije svega po pitanju utjecaju medija i važnosti selektiranja informacija, kreiranja analognih sadržaja (crteža, pjesama, novina), broja sati provedenih za računalom, te o važnosti balansa, tj. povezanosti između fizičkih i umnih aktivnosti, prehrani, prirodi i umjetnosti.*“

6.5. Rezultati istraživanja - nastavnici Informatike

U nastavku rada slijede rezultati istraživanja provedenog među nastavnicima Informatike u osnovnim školama. U prvotnim ciljevima istraživanja ovog diplomskog rada bilo je postavljeno da se ispituju četiri nastavnika Informatike u četiri osnovne škole. Neki su nastavnici odbili sudjelovati u istraživanju zbog nedostatka vremena, a neki nisu ni odgovarali na zamolbe za istraživanje. Zato smo uspjeli skupiti uzorak od samo dva nastavnika. U nastavku rada slijede njihova pedagoška razmišljanja o medijskoj kulturi.

- *Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.*

Intervjuirani nastavnici Informatike su na pojmove medijske pismenosti odgovorili različito. Medijska pismenost je za jednog od ispitanika „*razumijevanje kako nastaje sve što se tiče medija te tko sve sudjeluje u kreiranju toga medija*“, a za drugog ispitanika medijska pismenost je „*korištenje programa za stvaranje raznih medija na računalu*“ Za ostale pojmove su oba ispitanika imali slične odgovore, a to su da je medijska kultura „*korištenje medija uz pomoć računala*“ te da je medijski odgoj „*učenje djece da se kritički osvrću na medij.*“

- *Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija.*

Nastavnici su se složili kako su mediji u 21. stoljeću veliki odgajatelji djece. Jedan od ispitanika je izjavio da djeca za vrijeme sata često znaju koristiti pametne telefone iako je zabranjeno korištenje, te na satu Informatike znaju često gledati razne sadržaje na YouTubeu i Facebooku, te „*najviše prate youtubere kojima jako podilaze, sve što ti ljudi kažu za djecu je to apsolutna istina.*“ Za kritičko vrednovanje medija su naveli kako je to „*sposobnost da zna prepoznati točnost i važnost informacija*“.

- *Educiranost ispitanika o medijima*

Jedan ispitanik je izjavio kako tijekom svog studiranja nije imao kolegije vezane uz medijsku kulturu, dok je drugi izjavio kako je imao baš kolegij „Medijska kultura“ i „Scensku kulturu“. Na pitanje o samoprocjeni poznavanja medija te kompetentnosti za predavanje o medijima, jedan je ispitanik naveo kako smatra za sebe da je 90% kompetentan, ali bi mu trebala možda još eventualno neka sitna educiranja ili usavršavanja, a drugi ispitanik je rekao kako smatra da nije dovoljno kompetentan. Na dodatna usavršavanja i educiranja bi pristali ako bi ih organizirala škola.

- *Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta*

Ispitanicima je bilo postavljeno pitanje tko bi po njihovom mišljenju trebao obrazovati o medijskoj kulturi od predloženih profesora, pa tako i informatičara. Jedan ispitanik je naveo kako bi to trebali biti profesori Hrvatskog i Engleskog jezika, dok je drugi ispitanik naveo Hrvatski i Informatiku. Na pitanje koliko vremena otprilike posvećuju medijskoj kulturi, ispitanici su izjavili da s djecom rade po planu i programu te da slabo stignu s djecom raditi bilo što drugo što uključuje kritičko propitivanje medija. Kada smo ih pitali da opišu sat medijske kulture ili kako bi po njihovom mišljenju trebao izgledati, jedan ispitanik je naveo kako bi s djecom snimao videouratke te ih učio montirati. Drugi ispitanik je naveo kako bi s

djecom radio više na *Photoshopu* te nekim zabavnim programima koji bi im bili od koristi u budućnosti. Na pitanje: „Smatrate li da bi medijska kultura trebala biti ne samo dio nastave Hrvatskog jezika, već i drugih predmeta?“ informatičari su naveli kako bi medijsku kulturu svakako trebali predavati nastavnici Hrvatskog jezika i Engleskog jezika te knjižničari. Na pitanje o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje kao zaseban predmet jedan ispitanik je rekao kako je to glupost. Drugi ispitanik je rekao kako bi to bilo odlično jer „*djeci u današnje vrijeme treba netko tko će ih voditi kroz ovaj džumbus informacija iz medija.*“ Na pitanje: „Smatrate li da je medijska kultura dovoljno zastupljena u školama?“ jedan je ispitanik odgovorio kako nije, a drugi kako je.

- *Tehnološka opremljenost škola, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja*

Informatičari su naveli kako su djelomično zadovoljni tehnološkom opremljenosti škola. Jedan ispitanik je rekao kako su kompjuteri na kojima djeca rade jako stari i spori te internetska veza često „puca“. Drugi ispitanik je naveo kako je i više nego zadovoljan. Na pitanje što misle o korištenju pametnih telefona u nastavi ispitanici se nisu složili. Naveli su kako se djeca jedva mogu koncentrirati i na računalu.

- *Društvene mreže i djeca*

Ispitanici su istaknuli kako su društvene mreže neophodne za djecu i nastavnike danas, ali nisu za to da se društvene mreže koriste u nastavi. Jedan ispitanik je naveo kako djeci daje deset minuta prije kraja sata da odu eventualno na Facebook te da više od toga smatra nepotrebnim. Na pitanje što misle o obrazovanju djece o medijima već u predškolskoj dobi, ispitanici su se složili.

- *Medijsko obrazovanje i roditelji*

Mišljenje informatičara o medijskoj pismenosti roditelja je negativno. Smatraju kako je roditeljima potrebna edukacija prvenstveno o osnovama informatike pa tek onda o medijima.

6.6. Rasprava

Istraživački dio rada je obuhvatio ukupno 14 ispitanika. Početni cilj je bio ispitati 16 sudionika, ali dvoje profesora Informatike je odbilo sudjelovati u istraživanju.

Prva hipoteza u radu bila je da nastavnici Hrvatskog jezika, Informatike, Likovne kulture i knjižničari imaju pozitivan stav o medijskom odgoju i smatraju da ga treba što više poticati u osnovnoškolskom obrazovanju. Rezultati nakon ispitivanja ispitanika pokazuju kako je ova hipoteza potvrđena. Ispitanici jedino ne znaju na koji način predavati i nisu sigurni jesu li dovoljno kompetentni za obrazovanje učenika u području medijske kulture.

Druga hipoteza je glasila da nastavnici Hrvatskog jezika, Informatike, Likovne kulture i knjižničari u sklopu svoje nastave/radionica učenicima kroz razne medije pomažu razvijati kritičko mišljenje prema medijima te kroz razne radionice uče učenike o medijskoj kulturi općenito. Rezultati istraživanja su pokazali da svi nastavnici koriste razne medije u svojoj nastavi i da uče učenike o medijskoj kulturi općenito, ali su rezultati jednako tako pokazali da osim nastavnika Hrvatskog jezika, knjižničari igraju veliku ulogu u medijskom opismenjavaju te razvijanju kritičkog mišljenja kod djece u osnovnim školama. Druga teza je potvrđena, također.

Treća hipoteza je propitala bi li se prema mišljenju nastavnika Hrvatskog jezika, Informatike, Likovne kulture i knjižničara medijska kultura trebala uvesti kao novi izborni predmet u osnovne škole. Rezultati istraživanja su pokazali kako su mišljenja podijeljena. Mnogi nastavnici smatraju kako bi to bilo odlično i da je takav predmet potreban školstvu,

dok većina profesora misli da takav predmet nije potreban, da je raspored ionako pretrpan te kako je medijska kultura u sklopu Hrvatskog jezika dovoljna. Dvoje potencijalnih ispitanika su odbili sudjelovati u istraživanju smatrajući ga besmislenim i nepotrebnim jer se „medijska kultura kao zaseban predmet neće nikada uvesti u hrvatsko školstvo.“

Nakon ovoga istraživanja, koje ima svoja očekivana ograničenja, u sljedećem istraživanju mogli bismo provesti obuhvatnije istraživanje na daleko većem uzorku ispitanika, dodajući i još jednu metodu kojom bismo obuhvatili i kontrolnu skupinu ispitanika. U tom slučaju bi možda kombinirali kvalitativno i kvantitativno istraživanje. Isto tako, korisno bi bilo provesti istraživanje među profesorima Engleskog jezika ili nekih drugih stranih jezika koje djeca uče u osnovnoj školi. Problem koji smo uočili u samom istraživačkom procesu bio je taj da je do profesora vrlo teško doći, mnogi profesori (i ravnatelji) ne odgovaraju na e-mailove, neki odgovore i pristanu pa naposljetku odbiju jer se razgovor snima. Na kraju, uzorak nastavnika Informatike je bio malen zbog nepredviđenih okolnosti.

7. Zaključak

Mediji su danas uz obitelj i školu bitan agens socijalizacije te postaju odgajatelji djece u 21. stoljeću. Roditelji su prvi koji djecu uvode u svijet medija. Do početka osnovne škole roditelji bi s djecom trebali postepeno koristiti medije, razgovarati o pogledanom, davati im sadržaje koji su primjereni za djetetovu dob. Nažalost, velik broj roditelja ne poznaje dobrobiti i posljedice ove tematike te bi po mišljenju nastavnika velikom broju roditelja također trebao medijski odgoj.

Osim roditelja, i nastavnici i profesori imaju također veliku ulogu u medijskom odgoju djece. Većina djece su već dobro upoznata s medijima pri kretanju osnovnu školu, no nekoliko ispitanih profesora u istraživanju je navelo kako tek u sedmom i osmom razredu djeca znaju kritički razmišljati o medijima. Jedan od problema u školstvu je taj što profesori

koji trebaju predavati o medijskoj kulturi ne pridaju dovoljno pažnje toj temi ili nisu pripremljeni za predavanja o takvoj temi. Sat medijske kulture ne znači djeci pustiti film, a da se nakon toga ne razgovara o pogledanom ili da djeca ne dobiju zadatak da napišu neki osvrt o filmu. Većina se profesora drže svog nastavnog plana i programa i ne daju prostora medijskoj kulturi. Mnogi profesori medije koriste u svojoj nastavi, ali s djecom ne rade na razvijanju njihovog kritičkog razmišljanja.

Uvođenjem medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje kao izbornog predmeta djeci bi se omogućilo dovoljno i kvalitetno medijsko obrazovanje koje bi im pomoglo u daljnjem školovanju i životu općenito. Medijska kultura u sklopu Hrvatskog jezika sama po sebi nije dovoljna, kako su pokazala i mnoga istraživanja, jer se medijskoj kulturi posveti maksimalno jedan sat mjesečno. Na takvim satovima se najveći naglasak stavlja na film. Velik broj nastavnika je u dubinskom intervjuu naveo kako smatraju da se u sklopu Hrvatskog jezika ne daje dovoljno pažnje medijskoj kulturi te su kao glavni problem naveli premalu satnicu. S druge strane, velik broj profesora zbog osobnog angažmana uče djecu o medijskoj kulturi, a među njima se ističu knjižničari koji putem radionica, novinarskih grupa te mnogih kreativnih aktivnosti medijski opismenjuju djecu. Što se tiče educiranosti ispitanika, istraživanje je pokazalo kako su knjižničari kada govorimo o kompetentnosti za predavanja o medijskoj kulturi u rangu s nastavnicima Hrvatskog jezika. Većina ispitanih knjižničara je završila studij Hrvatskog jezika i Bibliotekarstva/Informatologije/Knjižničarstva na kojima su imali kolegije o medijskoj kulturi. Isto vrijedi i za profesore Likovne kulture. No, svi su se „kompetentni“ nastavnici složili kako bi im trebale dodatne edukacije/usavršavanja. Takve edukacije bi trebalo organizirati Ministarstvo znanosti i obrazovanja te Agencije za odgoj i obrazovanje te bi nastavnicima osim teorijskog znanja o medijskom odgoju trebali pružiti i praktične vještine.

Osim što je djeci prijeko potrebna medijska pismenost, prije svega bi trebalo medijski educirati i roditelje, a dodatno i nastavnike. Zato se može reći da je ovaj rad svojevrsni doprinos području razmatranja medijske pismenosti, ali isto tako i poticaj da se poduzmu koraci koji bi osvjestili društvo o njezinoj važnosti. Provedeno istraživanje je pokazatelj što nastavnici, koji su bitni u životu svakoga djeteta, smatraju važnim kada je u pitanju

medijski odgoj, a jedna od važnih poruka iz ovoga rada tvrdnja jedne profesorice Likovne kulture koja je sudjelovala u istraživanju: „ Ne postoje loši mediji. Svi su dobri ako ih znamo pametno iskoristiti.“

8. Literatura

1. Bilici, I. E. (2014). '*Competition vs. Collaboration: A Study on Promoting Children's, Parental and Teachers' Collaborative Roles in Twenty First Century Digital and Media Literacy Education*', *Medijska istraživanja*, 20(2), str. 69-85. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/133808> (Datum pristupa: 25. veljače 2020.)
2. Bilić, V., Gjukić, D., Kirinić, G. (2010). '*Mogući učinci igranja računalnih igrica i videoigara na djecu i adolescente*', *Napredak*, 151(2), str. 195-213. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/82847> (Datum pristupa: 22. veljače 2020.)
3. Ciboci, L. (2018). '*Medijska pismenost učenika osmih razreda u Zagrebu*', *Medijske studije*, 9(17), str. 23-46. <https://doi.org/10.20901/ms.9.17.3>
4. Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D. (2011). *Djeca medija – Od marginalizacije do senzacije*. Zagreb: Matica hrvatska
5. Ciboci, Lana (2018). *Vrjednovanje programa medijske kulture u medijskom opismenjivanju učenika osnovnih škola* (doktorska disertacija). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
6. Đuran, A., Koprivnjak, D., i Maček, N. (2019). '*Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi*', *Communication Management Review*, 04(01), str. 270-283. <https://doi.org/10.22522/cmr20190151>
7. Erjavec, K., i Zgrabljic Rotar, N. (2000). '*Odgoj za medije u školama u svijetu Hrvatski model medijskog odgoja*', *Medijska istraživanja*, 6(1), str. 89-107. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/23377> (Datum pristupa: 21. veljače 2020.)

8. Ilišin, V., Bobinec, A., Radin, F. (2001) *Djeca i mediji*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji.
9. Jurčić, D. (2017). 'Teorijske postavke o medijima- definicije, funkcije i utjecaj', *Mostariensia*, 21(1), str. 127-136. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/190208> (Datum pristupa: 21. veljače 2020.)
10. Kuhar, M. (2005). 'Medijske reprezentacije tjelesnog izgleda i samopredodžba mladih', *Medijska istraživanja*, 11(1), str. 97-112. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/22995> (Datum pristupa: 5. ožujka 2020.)
11. Labaš, D. (2015) „Djeca medija“ – mladi obrazuju mlade. U: Car, V., Turčilo, L. & Matović, M. (ur.) *Medijska pismenost – preduvjet za odgovorne medije*. Sarajevo, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, str. 109-121.
12. Labaš, D., i Marinčić, P. (2018). 'Mediji kao sredstvo zabave u očima djece', *MediAnali*, 12(15), str. 1-32. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/195548> (Datum pristupa: 22.veljače 2020.)
13. Labaš, D., Marinčić, I., i Mujčinović, A. (2019). 'Percepcija djece o utjecaju videoigara ', *Communication Management Review*, 04(01), str. 8-27. <https://doi.org/10.22522/cmr20190137>
14. Lamza Posavec, V. (2004) *Metode društvenih istraživanja*. Zagreb. Hrvatski studiji.
15. Mandarić, V. (2012). 'Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih', *Bogoslovska smotra*, 82(1), str. 131-149. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/79236> (Datum pristupa: 25. veljače 2020.)
16. Potter, W.J. (2014). 'Guidelines for Media Literacy Interventions in the Digital Age', *Medijska istraživanja*, 20(2), str. 5-31. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/133805> (Datum pristupa: 22.veljače 2020.)
17. Stanić, I., Mlinarević, I., i Novoselić, M. (2017). 'Medijske kompetencije učitelja razredne nastave', *Život i škola*, LXIII(1), str. 69-81. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/193880> (Datum pristupa: 28.veljače 2020.)
18. Šundalić, A. & Pavić, Ž. (2013) *Uvod u metodologiju društvenih znanosti*. Osijek. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera - Ekonomski fakultet.

19. Vučetić, V. (2019). *'Medijska pismenost kao ključna kompetencija 21.stoljeća'*, *South Eastern European Journal of Communication*, I(2), str. 37-46. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/233226> (Datum pristupa: 28.veljače 2020.)
20. Zgrabljic Rotar, N. (2005) *Mediji - medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji*. U: Zgrabljic Rotar, N. (ur.) *Medijska pismenost i civilno društvo*. Sarajevo, Mediacentar, str. 9-45.
21. Ciboci, L. (2018). *'Medijska pismenost učenika osmih razreda u Zagrebu'*, *Medijske studije*, 9(17), str. 23-46. <https://doi.org/10.20901/ms.9.17.3>
22. Mikić, Krešimir. (2015). *Medijska pismenost, mediji kao prijenosnici humanih poruka, ideja, vrijednosti*. Dijete i jezik danas – Dijete i mediji. zbornik radova sa VII. znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti., str. 13-49.
23. Bilić, V. (2010). *'Povezanosti medijskog nasilja s agresivnim ponašanjem prema vršnjacima'*, *Odgojne znanosti*, 12(2 (20)), str. 263-281. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/68272> (Datum pristupa: 5. srpnja 2020.)
24. Bilić, V., i Balog, M. (2019). *'Percepcija vršnjačkog nasilja nad djecom s teškoćama u realnom i virtualnom svijetu'*, *Napredak*, 160(3-4), str. 339-363. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/231178> (Datum pristupa: 5.srpnja 2020.)
25. Martinjak, D., Korda, M., i Ovčar, I. (2019). *'Prevalencija i spolne razlike u iskustvu vršnjačkog nasilja u virtualnom svijetu'*, *Napredak*, 160(3-4), str. 221-240. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/231160> (Datum pristupa: 5. srpnja 2020.)
26. Petrušić, M. (2019). *'Samopercepcija vlastitoga izgleda kod djece oblikovana izloženošću medijskim sadržajima'*, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, citirano: 5.srpnja 2020., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:003553>
27. Erceg Jugović, I. (2015). *'Sociokulturalni čimbenici nezadovoljstva tijelom u adolescenciji'*, *Ljetopis socijalnog rada*, 22(3), str. 465-488. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v22i2.61>
28. Stipan, T. (2019). *'Uloga medijske pismenosti u samopredodžbi mladih uvjetovanoj medijskim idealima ljepote'*, *Communication Management Review*, 04(01), str. 98-119. <https://doi.org/10.22522/cmr20190142>

29. Dasović, E., Petković, G., i Pasanec Preprotić, S. (2015). 'Oblikovanje i budućnost knjižnog uveza u svijetu e-knjige', *Tehnički glasnik*, 9(4), str. 440-445. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/149763> (Datum pristupa: 7. kolovoza 2020.)
30. Valković, J. (2016). 'Utjecaj medija na socijalizaciju', *Riječki teološki časopis*, 47(1), str. 99-116. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/170107> (Datum pristupa: 7. kolovoza 2020.)
31. Jeleč, V., et al. (2020). 'Elektroničko nasilje među djecom i mladima: Pregled preventivnih programa', *Psihologijske teme*, 29(2), str. 459-481. Preuzeto: <https://doi.org/10.31820/pt.29.2.12> (Datum pristupa 7. kolovoza 2020.)

INTERNETSKI IZVORI

32. <https://www.youtube.com/channel/UCeTVoczn9NOZA9blls3YgUg>
Stranici pristupljeno 22. veljače 2020.
33. TV program, https://mojtv.hr/m2/film.aspx?id=23202&program_id=101260113
Stranici pristupljeno 4. ožujka 2020.
34. TV program, https://mojtv.hr/m2/film.aspx?id=36478&program_id=101260116
Stranici pristupljeno 4. ožujka 2020.
35. Školski portal, <https://www.skolskiportal.hr/clanak/2795-11-besplatnih-web-stranica-za-citanje-za-djecu/> Stranici pristupljeno 4. ožujka 2020.
36. Medijska pismenost, <https://www.medijskapismenost.hr/medijska-pismenost-u-perspektivi-novog-kurikuluma-prilike-prijetnje/> Stranici pristupljeno 4. ožujka 2010.
37. <https://rm.coe.int/media-literacy-mapping-report-en-final-pdf/1680783500>
Stranici pristupljeno 7. ožujka 2020.
38. <http://hrkids.online/post/second-press/> Stranici pristupljeno 7.kolovoza 2020.

39. <http://hrkids.online/post/fifth-press/> Stranici pristupljeno 9. kolovoza 2020.
40. <https://www.medijskapismenost.hr/o-nama/> Stranici pristupljeno 14. kolovoza 2020.
41. <https://www.djecamedija.org/opis-projekta/> Stranici pristupljeno 14. kolovoza 2020.
42. <https://csi.hr/onama/> Stranici pristupljeno 14. kolovoza 2020.

9. Popis tablica

Tablica 1. Nazivi dvadeset predstavljenih projekata u Hrvatskoj

10. Prilozi

PRILOG 1. POPIS NASTAVNIKA HRVATSKOG JEZIKA, LIKOVNE KULTURE, INFORMATIKE I KNJIŽNJIČARA KOJI SU SUDJELOVALI U ISTRAŽIVANJU

Naziv škole	Ime i prezime	Zvanje	Zanimanje
OŠ Dragutina Lermana, Brestovac	Dijana Živković Rožić	Magistra edukacije hrvatskog jezika i književnosti	Hrvatski jezik
OŠ Dragutina Lermana, Brestovac	Ivana Rakonić Leskovar	Magistar knjižničarstva i prof. hrvatskog jezika i	Knjižničarka

		književnosti	
OŠ Dragutina Lermana, Brestovac	Domagoj Krip	Magistar edukacije likovne kulture	Likovna kultura
OŠ Vladimira Nazora, Trenkovo	Vlatka Vlasilj	Prof. hrvatskog jezika i književnosti	Hrvatski jezik
OŠ Vladimira Nazora, Trenkovo	Mirjana Leško- Benčik	Profesorica hrv.jezika	Knjižničarka
OŠ Vladimira Nazora, Trenkovo	Petar Jurković	Magistar informatike	Informatika
OŠ Vladimira Nazora, Trenkovo	Robert Radman	Mag. edukacije likovne kulture	Likovna kultura
OŠ „Mladost“ , Jakšić	Melita Horžicky-Radotić	Prof. hrvatskog jezika i književnosti	Knjižničarka
OŠ „Mladost“ , Jakšić	Marijana Benić	Prof. hrvatskog jezika	Hrvatski jezika
OŠ „Mladost“ , Jakšić	Sanja Mišić	Mag. edukacije likovne kulture	Likovna kultura
OŠ „Mladost“ , Jakšić	Ana Križić	Magistrica informatike	Informatika
Katolička osnovna škola u Požegi	Valentina Soldo	Prof .hrvatskog jezika i književnosti	Hrvatski jezik
Katolička osnovna škola u Požegi	Vjekoslav Marić	Magistar knjižničarstva i prof. hrvatskog jezika i književnosti	Knjižničar
Katolička osnovna škola u Požegi	Monika Kostić	Mag. edukacije likovne kulture	Likovna kultura

PRILOG 2. POLUSTRUKTURIRANI DUBINSKI INTERVJUI S NASTAVNICIMA HRVATSKOG JEZIKA, LIKOVNE KULTURE, INFORMATKE I KNJIŽNICARIMA

- *Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.*

Kako biste Vi definirali medijsku pismenost? Medijsku kulturu? Medijski odgoj? Koje su po Vama zajedničke značajke ovih pojmova?

- *Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija.*

Što za Vas znači „kritički vrednovati medije“? Što mislite o tome da su „mediji odgajatelji 21. stoljeća“?

Smatrate li da su djeca u osnovnoj školi sposobna kritički vrednovati informacije iz medija?

- *Educiranost ispitanika o medijima*

Većina nastavnika/profesora tijekom svog obrazovanja polažu određen broj kolegija vezanih za medijsku kulturu. Kakva su bila Vaša iskustva? Smatrate li da dovoljno poznajete medije?

Smatrate li da ste dovoljno educirani za predavanje o medijskoj kulturi?

Smatrate li da su Vam potrebna dodatna educiranja/usavršavanja o medijskoj kulturi kako bi o tome mogli lakše predavati djeci u osnovnoj školi?

Biste li pristali na dodatne edukacije, seminare, radionice?

- *Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta*

Koji bi profesori po Vašem mišljenju trebali obrazovati djecu o medijskoj kulturi? Nastavnici jezika, likovnog, informatike ili možda knjižničari?

Mislite li da bi medijska kultura trebala biti ne samo dio nastave Hrvatskog jezika, već i drugih predmeta?

Smatrate li da su sadržaji medijske kulture u sklopu Hrvatskog jezika dovoljno razrađeni? Smatrate li da se nastavnici također trebaju potruditi i osmisliti nešto svoje? Radionice u sklopu nastave? Filmovi?

Koliko vremena otprilike Vi posvećujete medijskoj kulturi u radu s djecom? Koristite li medije? Opišite sat medijske kulture ili kako bi po Vašem mišljenju trebao izgledati?

Što mislite o uvođenju medijske kulture u osnovnoškolsko obrazovanje kao zaseban predmet ili kao izborni predmet? Mislite da bi djeca upisivala takav predmet? Mislite li da je takav predmet potreban?

Smatrate li da je medijska kultura dovoljno zastupljena u školama? Smatrate li da se djeca dovoljno medijski obrazuju kroz osnovnoškolsko obrazovanje?

Navedite dobre i loše strane medijske kulture kao programa.

- ***Tehnološka opremljenost školi, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja***

Kakva je tehnološka opremljenost Vaše škole? Pametne ploče? Tableti? Računala? Opremljenost knjižnice? Časopisi?

Ima li Vaša škola vlastiti školski list? Sudjeluju li djeca u izradi? Kako? Imate li novinarsku grupu? Ako da što radite u sklopu nje? Dramsku skupinu? Što mislite o korištenju pametnih telefona u nastavi? Što mislite o društvenim mrežama ? Što mislite o edukativnim igricama za djecu?

- ***Društvene mreže i djeca***

Što mislite koje društvene mreže djeca najviše koriste? Jeste li upoznati s tim? Razgovarate li s djecom o društvenim mrežama i što rade u slobodno vrijeme?

- ***Medijsko obrazovanje i roditelji***

Smatrate li da su roditelji medijski pismeni? Treba li roditeljima medijski odgoj? Razgovarate li s roditeljima o medijima i djeci tijekom roditeljskog sastanka?

PRILOG 3. TRANSKRIPTI INTERVJUA SA ISPITANICIMA

1. Nastavnici Hrvatskog jezika

- **Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.**

Ispitanica 1:

„Po mom mišljenju, medijska pismenost je educiranje učenika o upotrebi medija, medijska kultura je znanost koja obuhvaća sve medije te ih proučava, a medijski odgoj je educiranje djece da kritički vrednuju informacije koje dobivaju iz medija.“

Ispitanica 2:

„Medijska pismenost podrazumijeva ovladavanje tehničkim vještinama potrebnim za služenje i pristup medijima. Također podrazumijeva analizu i kritički osvrt o medijskim sadržajima te samostalnost u izradi medijskih sadržaja. Medijska kultura obuhvaća sve medije poput filma, kazališta, novina, interneta, umjetnosti itd. Medijski odgoj je edukacija o medijima.“

Ispitanica 3:

„Smatram da mi kao profesori prvenstveno trebamo biti medijski pismeni kako bi mogli o tome podučavati. Medijski pismen znači znati kritički vrednovati medije. Medijska

kultura se često spaja s filmom i kazalištem kroz nastavu Hrvatskog jezika, ali baš ta rubrika kod ocjenjivanja bi trebala obuhvaćati neke druge stvari, možda recenziranje, pisanje vijesti, predavanja o prekrivenom oglašavanju, lažnih vijesti itd. Medijski odgoj obuhvaća sve što sam navela, no medijski bi se trebalo odgajati od malih nogu i to od strane roditelja.“

Ispitanica 4:

„Medijska pismenost označava snalaženje u medijima. Naša djeca iako su okružena medijima i svašta im je dostupno, ne znaju kvalitetno rabiti to. Smatram da bi djecu trebalo opismeniti tako da se znaju služiti medijima, da znaju razlučiti koriste informacije od nekorisnih itd. Medijska kultura obuhvaća sve medije na jednom mjestu, mislim pri tome na film, kazalište, radio, novine itd. „

- **Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija**

Ispitanica 1:

„Kritički vrednovati medije znači izabrati točne, kvalitetne informacije. U 21.stoljeću mediji sve više odgajaju djecu jer su djeca od najranijeg djetinjstva izložena medijima.“

Ispitanica 2:

„Kritičko vrednovanje medija bi označavalo procjenu medijskih sadržaja, odnosno prepoznavanje i opisivanje medijskih sadržaja kojima ćemo se koristiti ili ih koristimo. Važno je da promiču pozitivne vrijednosti namijenjene učenicima.

Mediji su svakako važni u današnjem odgoju jer su djeca njima svakodnevno zaokupljena. Ponekad roditelji nemaju vremena za djecu, stoga mediji preuzimaju tu ulogu.“

Ispitanica 3:

„Kritičko vrednovanje medija čitanje između redova. No, to nije sve, recimo, pod kritičko vrednovanje medija spada i traženje drugih izvora. Kada zadam učenicima

zadatak da naprave nekakvo istraživanje ili osvrt, oni informacije traže na Wikipediji koju smatram osobno polupismenom te u puno slučajeva netočnom. Pokušavam ih naučiti da Wikipedia nije vrhunac, da ne mogu samo copy-paste napraviti i tako predati rad, učim ih što je plagijat te kritički promišljati o tekstu koji pronalaze na internetu. Mi radimo s djecom neke tekstove - lažne vijesti u većini slučajeva, na kojima ih učimo da ne vjeruju samo jednom izvoru jer nisu ni svi novinari i portali točni.“

Ispitanica 4:

„Mediji su odgajatelji 21.stoljeća definitivno, osobito ako djeca stalno gledaju negativne medijske sadržaje, vrlo je vjerojatno da će i oni postati takvi. Vrlo često primijetim kod djece kako su depresivni, jer su bombardirani ružnim vijestima, kao da nemaju volje da bi nešto radili. U konačnici, okruženi smo ružnim vijestima, aferama, tko je što ukrao, a djeca s tim rastu te ako se ne razgovara o tome kod kuće, to se procesuirá na školu. Mediji utječu jako na njihov razvoj, treba stvarati sadržaje koje će u njima buditi nešto optimistično, medijske sadržaje prilagođeni djeci. Kritičko vrednovanje medija je učenje djece da znaju razlučiti što je dobro, a što loše.“

Educiranost ispitanika o medijima

Ispitanica 1:

„Većinu toga što znam o medijskoj kulturi sam samostalno istražila ili doznala u razmjeni iskustava sa starijim kolegama. Na fakultetu sam imala kolegije o filmskoj kulturi i kazalištu. Iskreno, smatram da mogu predavati o medijskoj kulturi ali bi morala na dodatno educiranje, ukoliko bi takve edukacije bile organizirane, naravno da bi pristala. Problem je što je satnica Hrvatskog jezika ograničena.“

Ispitanica 2:

„Budući da predmet Hrvatski jezik ima nekoliko područja, smatram da sam dovoljno educirana. Na fakultetu sam se uključivala u izborne predmete koji su bili u vezi s medijima tako da mi ništa nije nepoznato. Edukacija je važna u svim područjima pa tako i u području medijske pismenosti. Voljela bih ići na edukacije, ali bih voljela i da imamo više sati medijskoga odgoja. Čak sam mišljenja da bi medijska kultura mogla biti novi nastavni predmet- možda i izborni. Vjerujem da bi učenici vrlo rado išli na takav predmet.“

Ispitanica 3:

„Prije dvadeset godina sam završila fakultet i vrlo smo malo učili o medijskoj kulturi. Učili smo malo o kazalištu i fotografiji. Smatram da dobro poznajem medijsku kulturu, dosta se sama educiram i mogu reći da sam u koraku s vremenom. Smatram da bismo mi- profesori, trebali imati više materijala kako educirati djecu, ustvari, trebalo bi učitelje educirati o tome kako educirati djecu o tome. Osobno koristim „Meduzu“ i „Baltazar“ gdje nalazim dokumentarce primjerice. Kada bih imala više vremena tj. satnice, posvetila bi se snimanju i montaži videa s djecom.“

Ispitanica 4:

„Moje iskustvo s medijskom kulturom na fakultetu je jako loše. Imala sam možda kroz sve godine jedan ili dva kolegija o kazalištu i filmu. Sve što znam o medijima sam se sama educirala kroz godine rada kao nastavnica hrvatskog. Smatram da ne poznajem dovoljno medije te na takav način ni nisam kompetentna za predavanje o medijskoj kulturi ukoliko bi se ona uvela kao samostalan predmet. Trebala bi još puno edukacije. Suočeni smo sve više i više s manjih razreda, pa mislim da bi se zbog toga mogla i smanjivati satnica, što bi moglo značiti da bi profesori onda stvarno imali vremena da rade s djecom radionice vezane za medijsku kulturu.“

- **Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta**

Ispitanica 1:

„Medijskoj kulturi posvećujem cca. 10 sati godišnje. Koristim medije, gledam s djecom filmove preporučene planom i programom odnosno GIKom. Medijsku kulturu koristim u korelaciji s lektinom pa ako postoji animirani/igrani film prema lektinom predlošku gledamo ga u cijelosti, isječke ili djeca dobiju zadatak pogledati ga. Smatram da bi nastavnici Hrvatskog jezika trebali predavati o medijskoj kulturi, ali kao što sam već i napomenula, satnica je veliki problem. Smatram da svaki profesor u sklopu svoga predmeta danas educira o medijima jer su neizostavni dio ali isto tako smatram da nije potrebno uvoditi Medijsku kulturu kao izborni predmet jer su djeca zatrpana predmetima i sadržajima koje moraju odraditi. Eventualno ponuditi kao izvannastavnu aktivnost, ali i to je u nekim školama djelomično ostvareno (filmske, novinarske, fotodružine).

Ispitanica 2:

„Medijskoj kulturi posvećujem onoliko koliko je propisano planom i programom. Kao što sam rekla, nedovoljno. Živimo u takvom vremenu gdje su mediji vrlo važni i mislim da bi se broj sati trebao povećati. Medije koristim redovito jer je učenicima takav sat zanimljiviji i bliži jer su oni djeca medija. Vrlo rado sudjeluju u takvim satima te čak sami izrađuju medijske sadržaje. Prethodno sam rekla, medijska kultura trebala bi biti novi predmet. U potpunosti podržavam ovakav stav. Školama je to potrebno. Kad bi se uveo zaseban predmet i kad bi jedna osoba predavala samo medijski dio, mislim da bi to rezultiralo pozitivnim reakcijama. Sat Medijske kulture bi izgledao tako da bih učenicima zadala zadatak mrežnoga novinarstva. Ukratko, bez posebne razrade: Prvo bismo zajednički ponovili što su novine, tko ih čita, gledaju li vijesti na televiziji, mogu li na druge načine saznati nove vijesti, itd. Zatim bi učenici u skupinama proučavali mrežne (internetske) novine. Jedni bi

proučavali regionalne ili lokalne novine; drugi, časopise za mlade; treći školski list; četvrti rubrike tiskanoga ili digitalnoga izdavanja novina (po izboru nastavnika). Učenici bi imali određeni broj minuta za obavljanje zadatka. Kada to završe, onda bi predstavljali svoje rezultate.

Sinteza sata - razgovor o sličnostima i razlikama u tiskanim i mrežnim novinama koje su uočili tijekom istraživanja. Za kraj bi učenici zamislili da trebaju napisati članak o današnjem satu i da trebaju smisliti naslov članka.

Što se tiče profesora koji bi trebali obrazovati o medijskoj kulturi najviše, smatram da to trebaju biti profesori svih jezika, informatike, likovne i glazbene kulture.“

Ispitanica 3:

„Medijskoj kulturi posvećujem dosta vremena, pokušavam medije „ugurati“ čak i kada obrađujemo djeci „dosadno“ gradivo. Obrađivali smo lirske pjesme na satu književnosti - Srebrne svirale Dragutina Tadijanovića. Zadatak je bio da djeca odaberu jednu pjesmu te su u paru fotografirali jedno drugo gdje su gestom i pokretom izrazili stih pjesme. Također, radim radionice kroz nastavu Hrvatskog jezika gdje snimam djecu kako 'krasnoslove' ili potičem da oni učenici koji idu na orkestar donesu svoje instrumente pa uglazbljuju stihove pjesama koje obrađujemo na satu. Mišljenja sam da bi medijsku kulturu trebalo uvesti kao zaseban predmet, a za predavanje bi najkompetentniji bili profesori hrvatskog, likovnog i knjižničari.“

Ispitanica 4:

„ Danas smo suočeni sa sve manjim razredima i postoji potencijalna opasnost da nastavnici u predmetnoj nastavi polako počnu osjećati nedostatak djece, ako dođe do toga, satnica će se početi smanjivati pa bi izborni predmet poput medijske kulture dobrodošao onim učiteljima Hrvatskog jezika koji imaju manjak satnice. Za mene bi najbolje nastavnici Hrvatskog jezika predavali o medijskoj kulturi, no mogli bi i Likovnjaci i Knjižničari. Medijskoj kulturi iskreno posvećujem jako malo vremena, nama dominira većinom književnost i jezik. Ponekad gledamo filmove na nastavi pa djeci zadam da napišu nekakav osvrt. Jednom godišnje u sklopu

ekskurzije ih odvedemo u kino ili kazalište. Nekada im znam dati zadatak da pogledaju animirani, igrani i dokumentarni film i da zapišu što su gledali i što im je od tih žanrova najdraži. Da imam veću satnicu definitivno bi s djecom radila više o filmu, pisanju tekstova, uspoređivanju knjiga i filmova itd. Djeca su danas izgubila interes za stare filmove, a trebali bi biti upoznati kako je sve to nastajalo u filmskoj industriji, dok recimo da im zadam da napišu biografiju nekog youtubera odmah bi sve prekopali. Za uvođenje medijske kulture kao zasebnog predmeta jesam, ali kao obaveznog nikako.

- **Tehnološka opremljenost školi, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja**

Ispitanica 1:

„Prilično sam zadovoljna tehnološkom opremljenosti naše škole, u odnosu na prije, napravili smo veliki pomak. Problem je što imamo dosta starijih generacija profesora koji odbijaju tehnologiju, jedva da su prihvatili i e-dnevnik. Ne podržavam korištenje pametnih telefona u nastavi jer se djecu ne može kontrolirati pa ako im ostane vremena nakon obavljenog zadatka mogu pristupiti i nekim drugim, ne samo zadanim sadržajima. U školi imamo dramsku i novinarsku grupu te školski list. U odnosu na prije, manje je djece koja sudjeluju u aktivnostima dramske i novinarske grupe, ali ponosna sam jer za razliku od ostalih škola, bar ih još uvijek imamo. Uvijek se nađe bar 3-5 djece koja vole pisati.“

Ispitanica 2:

„Škola je u potpunosti opremljena i ima sve navedene sadržaje. Pametne telefone potrebno je koristiti umjereno i najbolje su se pokazali u ponavljanju gradiva. Društvene mreže su se u ovoj situaciji nastave na daljinu pokazale pozitivnima jer je to način kako nastavnik može gradivo prenijeti učenicima. Učenici su pokazali volju i trud te redovito šalju povratne informacije. Učenici sudjeluju u izradi školskog lista te su rado uključeni u novinarsku i dramsku skupinu.“

Ispitanica 3:

„Vrlo sam zadovoljna tehnološkom opremljenosti naše škole, no uz svu tu tehnologiju, mnogi se stariji profesori pogube. Što se tiče korištenja pametnih telefona, teško je djecu pratiti jel ih koriste u svrhe edukacije ili gledaju gluposti, ali sam za to da se koriste bar kada se radi o fotografiji i snimanju kreativnog sadržaja. Što se tiče časopisa, nije više kao prije, sve je danas dostupno online, no u suradnji s knjižničarkom radim s djecom u kreiranju naših školskih novina. Imamo dramsku skupinu i idemo na Lidrano, no svake godine sve manje i manje učenika zanima tako nešto.“

Ispitanica 4:

„Televizore nemamo više u školi, projektore imamo ali pametne škole još nemamo svi. Što se tiče korištenje pametnih telefona u školi, osobno ne mislim ništa loše jer ih i sama ponekad koristim s djecom. Moraju se znati nekakva pravila, nema korištenja mobitela za bez veze, jedino u slučajevima kad im zadam da „proguglaju“ nešto što ne znaju. Loša strana korištenja mobitela je ta što nemaju sva djeca mobitele, neke kolege nastavnici ne podržavaju korištenje pa tu dolazi do problema. Časopise više skoro nitko ne naručuje, no zato mi imamo svoj školski časopis koji zajedno uređujemo s djecom koja su zainteresirana. Do nedavno sam vodila novinarsku grupu, međutim zbog manjka vremena, knjižničarka je preuzela taj dio.“

Društvene mreže i djeca

Ispitanica 1:

„Ponekad koristim tablete da bi provjerila znanje pročitanih lektira, to većinom radim kada imam blok sat Hrvatskog jezika. Djeci je to zanimljivo ali izgubimo puno vremena i djeca puno puta shvate takvu vrstu provjere gradiva dosta neozbiljno. Djeca danas imaju jako slabu koncentraciju na nastavi, a smatram da to dolazi od doma, gdje su također

nekontrolirani od strane roditelja. To se odmah uoči kod ocjena. Što se tiče obrazovanja djece već u predškolskoj dobi, smatram da je to prerano, iako su okružena medijima. Eventualno započeti u nižim razredima OŠ.“

Ispitanica 2:

„Koristim kvizove znanja preko tableta kada obrađujemo neko književno djelo ili lektiru. Djeci je to jako zanimljivo i trude se jer se tu javlja i natjecateljski duh. Što se tiče obrazovanja djece o medijima u predškolskoj dobi, mislim da se djeca od malih nogu već medijski obrazuju tako da ih samo treba pozitivnije usmjeravati kako bi uvidjeli prave vrijednosti.“

Ispitanica 3:

„Budući da je skoro svaka škola danas opremljena s tabletima, koristim ih i ja dosta i to kada provjeravam znanje ili se pripremamo za neki veliki test. Mislim da su tableti super stvar, ali kod osnovnoškolske djece koncentracija je vrlo niska i često se desi da ne prate ili iskoriste takve trenutke za tipkanje na mobitel i sl. Većina djece danas koristi Tik-Tok preko kojih prate youtubere, znam i sama za neke jer stalno pričaju o istim imenima. Moram priznati da sam bila i ja znatiželjna o čemu to pričaju pa sam malo pogledala youtubere poput Baka Prase, Nike Iličić, Petra Dimić i mnogi drugi. Iskreno, smatram da djeca upijaju samo loše stvari od njih, kao naprimjer- psovanje, seks, tetovaže, alkohol, droga itd. Smatram da su djeca u osnovnoj školi ipak premlada za takvu vrstu jezika te za takve teme o kojima treba pričati, ali ne na takav način. O obrazovanju djece već u predškolskoj dobi imam pozitivno mišljenje. Možda kada bi djecu od malih nogu učili o medijima i kritičkom razmišljanju, možda ne bi gledali gluposti na internetu te ih kopirali.“

Ispitanica 4:

„ Kao što sam već navela, koristim s djecom u nastavi pametne telefone jer ih na tako i učim samostalno istraživati. Ponekad im dam tablete jer rješavamo kvizove skupa ili gledamo kratke isječke o nekoj temi na YouTubeu. Što se tiče medijskog obrazovanja djece već u predškolskoj dobi, apsolutno sam za. Djecu danas treba usmjeravati kroz medije od malih nogu. „

- **Medijsko obrazovanje i roditelji**

Ispitanica 1:

„Smatram da su mlađi roditelji više medijski pismeni od starijih, ali i njima treba medijski odgoj. Na roditeljskim sastancima i informacijama često pričamo o problemima koje djeca imaju zbog pretjeranog utjecaja medija, a pod tim se smatraju ne samo videoigrice već i Facebook, Instagram, Snapchat, Tik-Tok, YouTube i mnogi drugi.“

Ispitanica 2:

„Smatram da bi bilo dobro roditeljima održati edukaciju o medijskoj pismenosti kako bi bili bolje upućeni u važnost medija u odgojno-obrazovnom procesu. Jer znamo da mediji imaju pozitivnu i negativnu stranu, a mislim da nisu svi roditelji jednako upućeni. „

Ispitanica 3:

„Roditelje definitivno treba obrazovati o medijskoj pismenosti. Mlađi roditelji su tu u prednosti ali starijima bi trebala edukacija. Sve kreće od doma.“

Ispitanica 4:

„Ne znam što bih rekla za roditelje danas. Imam dojam da su nekim roditeljima domet turske sapunice... Mislim da im definitivno trebaju edukacije.“

2. Knjižničari

- **Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.**

Ispitanik 1:

„Moje mišljenje je da je medijska pismenost znanje i vještina u snalaženju pri korištenju, ali i kreiranju različitih medijskih sadržaja. Medijska kultura i medijski odgoj bili bi interdisciplinarni pojmovi jer obrazovanje i odgoj ne idu jedno bez drugoga. Tako bi u ovom slučaju medijska kultura podrazumijevala obrazovanje o medijima (npr. jedan od

elemenata u predmetu Hrv.jezik je medijska kultura, dok bi medijski odgoj bio odgoj u pravom smislu riječi ponašanja u različitim medijskim strukturama (npr. pravila ponašanja na internetu). „

Ispitanica 2:

„ Medijska pismenost je snalaženje u medijima, najkraće rečeno. Medijska kultura bi obuhvatila i društvene mreže. Kada sam predavala Hrvatski jezik, onda sam s djecom radila kroz medijsku kulturu i film, koji smatram neizostavnim. Medijska kultura je edukacija o medijima jednostavno. Medijska pismenost je kritičko vrednovanje informacija, znači razlučivanje. „

Ispitanica 3:

„Smatram da je medijski pismena ona osoba koja se zna služiti medijima i čini to u svakodnevnom životu. Medijska kultura je oblik edukacije o medijima, a obuhvaća shvaćanje medije i njihove upotrebe, dok medijski odgoj obuhvaća ispravno korištenje medija i kolegijalno ponašanje u medijskom okruženju.“

Ispitanica 4:

„ Medijska pismenost uključuje nekoliko faktora, a to su sposobnost korištenja bilo kojeg medija i kritičko vrednovanje istih. Medijska kultura bi možda proširivala taj pojam medijske pismenosti s nekim odgojnim vrednotama koje bi uključivale korištenje tih medija. Medijski odgoj bi se odnosio na djelovanje odgojnih djelatnika prema učenicima (možda i obrnuto u zadnje vrijeme), te roditelja prema učenicima o opasnostima koje vrebaju iza medija.“

- **Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija.**

Ispitanik 1:

„Kritičko vrednovanje medija bi vjerojatno značilo provjeru istinitosti i izvora informacija koje medij donosi, a mediji su danas zaista jedan od jačih odgajatelja jer mladi sve više i više „vise na njima“, i nisu više naviknuti tražiti informacije od roditelja ili učitelja, nego sve što ih zanima, danas pronalaze na raznim medijima (najjači je ovdje „Gospodn“ Google).“

Ispitanica 2:

„Mediji zasigurno imaju ogromnu ulogu u životu djece, ali i nas odraslih. Djeca jednostavno ne znaju baratati količinom informacija koje dobivaju svakodnevno. Kritičko vrednovanje medija je sposobnost koja djeca od petog do osmog razreda još nemaju dovoljno razvijenu. Kritičko mišljenje je vrednovanje informacija dobivenih iz medija.“

Ispitanica 3:

„Svi smo mi pod velikim utjecajem medija, jer je takvo današnje okruženje. Medije koristimo u svakodnevnom životu, na poslu, kod kuće, a djeca su od najranije dobi izložena medijskom utjecaju. Osobno smatram da učenike treba osposobiti pravilnom prosuđivanju, korištenju i shvaćanju medija, a ne im ograničavati njihovo korištenje i uvoditi restrikcije. Trebamo iskoristiti dobro koje nam današnja tehnologija nudi, uz doziranje vremena koje provodimo s medijima i kritičko promišljanje o njima. Pod kritičkim vrednovanjem medija podrazumijevam kritičko gledanje korisnika na korištenje pojedinih medija, mogućnost odabira odgovarajućeg medija za što ispravniju radnju te mogućnost razlučivanja što je dobro, a što nije. A jesu li mediji odgojitelji 21. stoljeća? Jesu, ali to bi definitivno trebali biti uz koordinaciju odraslih.“

Ispitanica 4:

„Kritičko vrednovanje medija znači promišljanje o tome je li informacija koju smo dobili preko nekog medija točna ili to je nekakav „fake news“. Mislim da su mediji odgajatelji 21. stoljeća jer su djeca sve prisutnija na tim medijima, iako više u smislu zabave nego obrazovanja.“

- **Educiranost ispitanika o medijima**

Ispitanik 1:

„Kako sam studij završio prije 12 godina, smatram da je tada medijska pismenost još bila u povojima. No imao sam sreće da sam uz hrvatski jezik studirao i knjižničarstvo za koje su moji profesori voljeli naglašavati da je dijelom informacijskih znanosti, pa moram priznati da sam imao dosta kolegija vezanih uz medijsku pismenost i kulturu. Naravno, danas je medijski prostor potpuno drugačiji nego onda (mi smo svoje seminare snimali na floppy diskove, a danas novija računala više nemaju ni jedinicu za očitavanje cd-a ni dvd-a, a kamo li jedinicu za diskete), stoga mislim da bih se morao dodatno educirati za valjano predavanje medijske kulture. Na dodatne edukacije bi pristao ukoliko bi nadređeni to tražio od mene, svojevoljno mislim da ne bih.“

Ispitanica 2:

„Kroz svoje školovanje sam imala kolegije o filmu i kazalištu, ali smatram da nisam dovoljno educirana o medijskoj kulturi da bi ju mogla predavati. Sama se dovoljno educiram o medijima ali ako bi bila ponuđena nekakva dodatna edukacija ili usavršavanja, naravno da bi pristala na to. „

Ispitanica 3:

„ Kao magistra knjižničarstva položila sam nekoliko kolegija o medijskoj kulturi i svakodnevno koristim medije u svom radu. Smatram se dovoljno educiranom podučavati o toj temi, a i stalno se stručno usavršavam i pratim promjene koje se događaju, jer bez informiranosti i cjeloživotnog učenja ne možemo biti u toku s medijima. Svaki oblik usavršavanja uvijek dobro dođe i prihvaćen je, ako pruža nove informacije, aktualan je i motivirajući. Naravno da bih pristala na dodatne edukacije, i smatram da bi svi učitelji trebali prihvatiti dodatne aktivnosti ako su im ponuđene.“

Ispitanica 4:

„Završila sam Kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i dopunski studij Bibliotekarstva (Informatologija). Imala sam dosta kolegija vezanih za medije, ali sve je to više bilo vezano za umjetnost tada. Smatram da sam dovoljno educirana za podučavanje o

medijima, no uz ponavljanje i pripremanje. Što se tiče dodatnih edukacija, ukoliko bi bile ponuđene, pristala bih na to, jer znanja nikad dosta.“

- **Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta**

Ispitanik 1:

„O medijskoj kulturi bi trebali obrazovati najviše profesori hrvatskog jezika i informatike. Svake godine radim s učenicima i upoznajem ih s tradicionalnom medijima (knjigama, enciklopedijama, leksikonima.) Na početku sata motiviram ih za sadržaj, potom ih pomoću medija koji su njima bliži poučim o tome što su npr. enciklopedije i kako se koristiti njima, a zatim prelazimo na stvarni dodir s knjigom i pomoću raznih zadataka vježbamo naučeno. Medijskoj kulturi posvetim po dva sata tijekom školske godine i to samo u nižim razredima. Mislim da bi medijska kultura bila dovoljna samo u Hrvatskom jeziku i Informatici i to na se tradicionalni mediji obrađuju na Hrvatskom, a ovi IT mediji na Informatici. O medijskoj kulturi kao zasebnom predmetu mislim da nije potreban jer je obrazovni sustav već dovoljno preopterećen, kao što sam već rekao, mišljenja sam da se sve stigne odraditi pod Hrvatskim i Informatikom. „

Ispitanica 2:

„Smatram da bi profesori hrvatskog jezika trebali najviše predavati o medijskoj kulturi, no znajući koliko profesori hrvatskog imaju pretrpanu satnicu i koliko malo vremena posvećuju medijskoj kulturi, mislim da bi i knjižničari trebali predavati o medijima, tj. mogli bi. Jednom mjesečno s djecom radim u knjižnici, pišemo vijesti, radimo recenzije knjiga itd. Kada bi predavala o medijskoj kulturi, bazirala bi se na kritičko promatranje vijesti. Medijska kultura nije dovoljno zastupljena u školama te bi ju trebalo kroz više predmeta podučavati, nekakvom koleracijom. „

Ispitanica 3:

„ Korelacija informatike i školskog knjižničarstva – odlična podloga za suradnju, a obje su struke educirane o medijima. U prosjeku 2 sata tjedno u školskoj knjižnici održavaju se sati medijske kulture u korelaciji s učiteljima razredne i predmetne nastave, najviše hrvatskog jezika. Većina tema koja pripada u dosadašnji plan medijske kulture pripada knjižničnom odgoju i obrazovanju, tako da obrađujemo časopise, gledamo različite vrste filmova, koristimo medije u svakom smislu. Gotovo svaka tema medijske kulture obrađuje se u suradnji sa školskom knjižničarkom. Sat medijske kulture trebao bi biti suvremen i usklađen s potrebama učenika današnjeg vremena. Putem medija svakodnevno obrađujem s učenicima različite teme na izvannastavnim aktivnostima i u njihovo slobodno vrijeme. Učenici su vrlo zainteresirani za radionice na kojima koristimo medije, jer su dio njihove svakodnevice. Navest ću nekoliko primjer koje radim u svojoj knjižnici: s učenicima prvog razreda obrađujem temu školske knjižnice, upoznajem ih s knjižnicom i s građom koju knjižnica posjeduje, te o medijima koje u knjižnici svakodnevno mogu koristiti; s učenicima drugog razreda obrađujem dječje časopise, s učenicima trećeg razreda obrađujem enciklopedije i mrežne enciklopedije, a s učenicima četvrtog razreda radim referentnu zbirku. Uz to vrlo često učenicima u knjižnici na smart TV-u puštamo animirane, igrane i dokumentarne filmove. Koristimo računala, prijenosna računala, tablete i pametne telefone u svrhu edukacije. S petim razredima radim znanstvene i stručne časopise, a šesti razredi imaju temu elektroničkih medija. Sedmi razredi ponavljaju enciklopedije i referentnu zbirku, a osmi razredi pretražuju mrežne kataloge i baze podataka. obrađujemo i teme sigurnosti na internetu putem medija i također gledamo filmove prema postojećem planu i programu. Medijska kultura bi se svakako trebala realizirati od strane više učitelja. Jedan od primjera koje radim je radionice Elektronički mediji za učenike šestih razreda. Učenici na početku odigraju kviz u IKT programu Kahoot gdje su im ključni pojmovi Televizija, Internet, Časopis i Računalo. Zatim im puštam PPT o povijesti medija kako su nekada izgledali, a kako sada izgledaju i za što ih koristimo. Zatim im fizički donesem sve što mogu pronaći kako bi npr. vidjeli disketu, kasetu ili grafoskop (neke od medija koji su prije bili aktualni). Pokažem im gramofon i ploče i zajedno pustimo glazbu. Zatim popalim WiFi, smart tv, bluetooth zvučnik i sve naše današnje moderne uređaje i usporedimo kako je bilo nekada, a kako je to sada. Učenici tada

imaju zadatak odabrati medij koji im se najviše svidio i onaj koji im se uopće nije svidio i obrazložiti zašto tako smatraju. Smatram da nije potrebno uvođenje još jednog predmeta koji će dodatno opterećivati učenike i zahtijevati ocjenjivanje. Iz iskustva mogu zaključiti kako se kvalitetnom korelacijom predmeta medijska kultura može integrirati u odgoj i obrazovanje učenika kao što to činimo i sa zdravstvenim i građanskim odgojem.“

Ispitanica 4:

„O medijskoj kulturi bi trebali obrazovati knjižničari najviše, zatim Hrvatski i Informatika. Sve ovisi o osobi koja bi to predavala, nisu svi za sve, te sve ovisi i o satnici. Medijskoj kulturi posvećujem dovoljno vremena, tj. onoliko koliko mogu. Nekidan smo obrađivali lektiru „Charlie i tvornica čokolade“ pa sam učenicima dala kviz na tabletu kako bi provjerila znanje pročitano. Smatram da medijska kultura nije dovoljno zastupljena u školama, ali isto tako ne znam kako bi se realizirala kao izborni predmet zbog satnice.“

- **Tehnološka opremljenost škola, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja**

Ispitanik 1:

„Katolička osnovna škola u Požegi izvrsno je opremljena. Škola je opremljena s TV-ima, projektorima, glazbenim linijama i računalima, a knjižnica je opremljena, TV-om, 10 računala spojenih na Internet, te s nekoliko časopisa odgojno-obrazovnog sadržaja. O korištenju medija i pametnih telefona u nastavi sam protiv. U školi djeluje novinarska grupa koju vodim ja (knjižničar), i svake godine izdajemo školski list „Emanuel“. U novinarsku su grupu uključeni učenici viših razreda, većinom sedmog i osmoga. Novinarska se grupa svake godine predstavlja sa samostalnim novinarskim radovima i sa školskim listom na županijskoj Smotri LiDraNo, a jedne smo godine bili i na državnoj razini LiDraNa i to s radioemisijom. Škola ima i dramsku skupinu koju vodi učiteljica razredne nastave i namijenjena je učenicima nižih razreda.“

Ispitanica 2:

„ Tehnološka opremljenost škole je vrlo dobra. Nemamo televizore, ali imamo projektore, pametne ploče, računala i tablete. Djeca danas dosta koriste pametne telefone u nastavi, doduše kod nas su profesori na školi relativno mladi pa to i dopuštaju, ja sam isto tako za to. Što se tiče časopisa, rijetko tko naručuje više časopise u školama jer se više ne koriste u nastavi hrvatskog, imamo vlastiti školski list koji kreiramo zajedno s djecom, te imamo profesoricu engleskog koja vodi filmsku kulturu. Osobno sam preuzela novinarsku grupu nedavno jer profesorica hrvatskog nije imala vremena zbog pretrpane satnice. “

Ispitanica 3:

„Tehnološka opremljenost škole je odlična, imamo stvarno sve. Imamo vlastiti školski list-Brestovački izvori.Učenici novinarske skupine uz vodstvo školske knjižničarke stvaraju školski list. Također imamo i dramsku skupinu. O korištenju pametnih telefona tijekom nastave mislim pozitivno, uz kontrolu i za edukacijske svrhe... i zašto učenicima ne bismo ponudili oblike učenja koji iz zanimaju.“

Ispitanica 4:

„Tehnološka opremljenost škole je vrlo dobra, učenici petih i sedmih razreda su dobili tablete, imamo projektore i kompjutere, knjižnica je također vrlo dobro opremljena. Nisam protiv pametnih telefona općenito, ali sam protiv da se koriste u nastavi jer to nikada neće biti u edukativne svrhe. Djeca u toj dobi nemaju kontrolu, imaju slabu koncentraciju i nema šanse da ih koriste za školu, većinom su to u pitanju Facebook, Instagram i TikTok. Što se tiče časopisa, prije su bili popularni, danas skoro nitko ne naručuje više. Osobno ih naručujem za knjižnicu da djeca kada imaju slobodan sat ili pod odmorom mogu doći prolistati ih. Imamo školski list koji kreiramo skupa s djecom, pišemo vijesti, šaljemo crteže, pjesme itd. Također djeca idu svake godine na LiDraNo u sklopu dramske skupine.“

- **Društvene mreže i djeca**

Ispitanik 1:

„Danas su društvene mreže toliko uzele maha, da je djecu izrazito teško kontrolirati. Smatram da djecu ne bi trebalo zamarati medijskim obrazovanjem u predškolskoj dobi jer bi se djeca tada trebala igrati što više vani.“

Ispitanica 2:

„Nedavno je profesorica engleskog pravila anketu među učenicima i rezultati pitanja „Što želite biti kad odrastete?“ su bila šokantna, barem meni osobno. Naime, 80% djece je odgovorilo kako žele biti youtuberi. Teško je to danas, koliko je djeci olakšano i sve im je dostupno, toliko ih je teško kontrolirati. Smatram da djecu treba od predškolske dobi, ako ne i ranije, educirati o medijima.“

Ispitanica 3:

„Društvene mreže podržavam i smatram potrebnim, te isto tako smatram da djecu treba educirati pravilno od najranije dobi.“

Ispitanica 4:

„Društvene mreže su zanimljive, naprimjer TikTok je idealan za montiranje videa i glumu, ali ga djeca ne znaju koristiti pametno. Većinom to ode u krivom smjeru. Neke stvari bi djeca trebala naučiti na Informatici jer ne znaju osnove. Smatram da djeca pri završetku osnovne škole moraju znati osnove, a to je pisanje službenih mailova. Radim s djecom kroz knjižnicu tako da im zadam zadatak da mi pošalju na e-mail materijale i obratno. Kroz informatiku djeca uče raditi u Wordu, Power Pointu te Excelu, a ne znaju osnove pisanja e-maila. Djecu treba obrazovati od malih nogu o medijima, definitivno.“

- **Medijsko obrazovanje i roditelji**

Ispitanik 1:

„Smatram da oni roditelji koje posao veže uz medije, da su dovoljno pismeni, a nikome ne škodi dodatnog odgoja pa bio to i medijski.“

Ispitanica 2:

„Ne znam što bi vam rekla o ovome...Neki roditelji imaju samo osnovnu školu završenu dok su neki fakultetski obrazovani, tu se vidi ta razlika i kome je doista potrebna dodatna edukacijom, pri tom ne mislim samo na medijsku.“

Ispitanica 3:

„Smatram da bi im svakako trebala dodatna edukacija. Sve polazi od doma i dalje postoje obitelji koji nemaju za knjige, a kamoli za internet.“

Ispitanica 4:

„ Postoje svakakvi roditelji, ne znam je li su gori oni koji su visokoobrazovani pa ne znaju i dalje djecu usmjeriti ni kontrolirati ili pak oni koji su totalno nepismeni pa ne razumiju ništa.“

3. Nastavnici Likovne kulture

- **Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.**

Ispitanica 1:

„Za mene je medijska pismenost osposobljavanje i učenje o tome kako da koristimo medije, kako da ih kritiziramo te da stvaramo neke medijske sadržaje koji će biti kvalitetni. Medijska kultura po mom mišljenju su osnove poznavanja svakog medija (filma, novina, radija, televizija, kazalište...) i način kako on radi, prenosi poruku te uradci koji su po nečemu ostavili trag u povijesti tog medija. Medijski odgoj je odgajanje „publike“, i učenika/ca, o svemu što obuhvaća medijska pismenost i medijska kultura.“

Ispitanica 2:

„ Medijska pismenost je sposobnost razumijevanja poruke koju medij šalje, medijska kultura je širok pojam koji obuhvaća i film, kazalište, televiziju, radio, novine itd. Medijski odgoj bi bio usmjeravanje učenika kako pristupiti medijima, kako ih razumjeti i kritički propitivati. „

Ispitanik 3:

„Ne možemo se pohvaliti prevelikom informatičkom i medijskom pismenosti ako su nam izvori svedeni na zid Facebook-a uz pozadinsko šuštanje TV-a koji je upaljen od 0-24 i pritom remeti i ono malo mira i tišine što bi ga mogli imati za vrijeme dok smo kod kuće. To je otprilike odraz naše medijske kulture, ali i kulture općenito. Djecu ali i mnoge odrasle bi definitivno trebalo usmjeriti ako ne i poučavati o važnosti probiranja informacija jer svi podražaji kako tehnološki, tako i „analogni“ su ništa više doli informacije. Medijska kultura obuhvaća sve medije općenito, a medijski odgoj je ono što je najteže jer bi trebali djecu naučiti kako se ponašati u svijetu medija, a to ni sami ne znamo.“

Ispitanik 4:

„Medijski pismen znači biti upućen u medije, poznavati ih, razumjeti i znati kritički vrednovati. Medijska kultura su svi mediji zajedno, ali u školama se većinom bazira na kazalište i film. Medijski odgoj obuhvaća i medijsku pismenost i medijsku kulturu, znači to je usmjeravanje publike kako bi znali pametno koristiti medije.“

- **Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija**

Ispitanica 1:

„Djeca u osnovnoškolskoj dobi ne znaju kritički vrednovati medije, jer oni ostaju u virtualnom prostoru, ne znaju integrirati to kroz emotivnu komponentnu. Kritičko vrednovanje je sposobnost vrlo važna u današnjem svijetu ali isto tako nimalo jednostavna jer ni mi odrasli nekada ne znamo razlučiti informacije.“

Ispitanica 2:

„Kritičko vrednovanje medija znači slušanje „učitelja“ o tome što se priča (pretpostavlja znanje o nečemu), promišljanje o rečenom, preispitivanje rečenog kako bi se oblikovao stav o nekom pojmu s tim da je potrebno znati nekonfliktno zauzimanje za svoj stav (također

nije loše da netko kritički preispita svoj stav kroz slušanje drugačijeg stava). Mislim da mediji jesu odgajatelji 21. stoljeća jer djelomično živimo u digitalnom dobu gdje se informacije i vlastita mišljenja iznose u virtualnom okruženju, okruženi smo različitim informacijama o istoj stvari te je potrebno moći zauzeti svoj stav (kritički) filtrirajući sve pročitano.“

Ispitanik 3:

„Kritičko vrednovanje medija je sposobnost razumijevanja medija i odupiranja njihovoj manipulaciji. Osobno nisam ljubitelj medija u smislu vijesti, televizije itd, ali medij može biti i glazba, fotografija, video i film.“

Ispitanik 4:

„Najveći problem ovog stoljeća je taj što su se informacije počele uzimati za univerzalnu istinu bez previše kritičkog razmišljanja. Djecu ali i mnoge odrasle bi definitivno trebalo usmjeriti ako ne i poučavati o važnosti probiranja informacija jer svi podražaji kako tehnološki, tako i 'analogni' su ništa više doli informacije. Lopticu treba spustiti nisko i uputiti ljude na samoanalizu, neophodnu introspekciju i osvještavanje sadržaja koji svjesno ili nesvjesno konzumiraju. Filmovi, serije i glazba nisu bili nikada dostupniji, pa se i od same šume izbora ljudi uglavnom oslanjaju na preporuke onih koji su već prije konzumirali određeni sadržaj. Taj fenomen se zapravo najbolje može vidjeti kroz stapanje supkultura, tj. njihov nestanak (bez supkulture ne postoji ni kultura, a bez bunta ni zdrav razum).“

- **Educiranost ispitanika o medijima**

Ispitanica 1:

„ Na fakultetu sam imala kolegije vizualne komunikacije i dizajna, to je spadalo pod medijsku kulturu. Smatram da nisam baš dovoljno educirana da predajem o medijima, isto tako smatram da svatko ima svoj način kako bi predavao ili mišljenje o medijima općenito. Ukoliko bi bile organizirane radionice ili dodatne edukacije, naravno da bi pristala na to sve.“

Ispitanica 2:

„ Moje iskustvo tijekom studiranja vezano uz medijsku kulturu je bilo odlično. Imala sam profesora koji je zbilja živio medijsku i filmsku kulturu, pa sam tako i ja zavoljela. Smatram se djelomično educiranom za predavanje o medijskoj kulturi i mislim da bi mi svakako trebala dodatna educiranja/usavršavanja te bi na iste pristala bez razmišljanja.“

Ispitanik 3:

„ Na fakultetu sam imao predmete vezane uz film i fotografiju, no to je sve bilo vezano uz snimanje kadrova, analogne fotografije te smo učili raditi u programima za montiranje videa te uređivanje fotografija. Mislim da nisam baš kompetentan za predavanje o medijskoj kulturi, uzimajući u obzir sve što sam imao na fakultetu i koliko sam obrazovan, a mediji kao mediji nemaju granica. Pristao bih na dodatne edukacije o medijima ukoliko bi bile organizirane. „

Ispitanik 4:

„Starija sam generacija profesora, ona koja nije možda marila za medije kakve danas poznajemo, tako da sam na fakultetu medij doživio jedino kroz film, fotografiju, sliku...Mislim da mi likovnjaci imamo potpuno drugačije shvaćanje medija, jer sve gledamo kroz neku umjetnost. Nisam siguran baš jesam li osoba za predavanje o medijima, ali ukoliko bi morao predavati takav predmet, educirao bih se što više.“

- **Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta**

Ispitanica 1:

„Po mom mišljenju svi koji predaju jezike, knjižničari, informatičari pa i mi sami-likovnjaci, možemo predavati medijsku kulturu. Nisam sigurna je l' bi to svi radili na svoj način ali ukoliko bi bio osmišljen plan i program, svi navedeni profesori bi mogli predavati

taj predmet. Svaki sat posvetim medijskoj kulturi, sva sreća pa radim posao koji volim i koji mi daje slobodu da mogu uvijek ubaciti medije. Ne mogu sada opisati neku šprancu po kojoj bi neki sat trebao izgledati, no ja koristim medije kroz istraživanje plakata, kiča u grafičkom dizajnu, analize umjetničkih djela, izrade stripa, bavimo se kadrovima, fotografijom, kazalištem luta, sjena, snimanjem animiranih filmova stop animacijom i sl. Smatram kako medijska kultura nije dovoljno zastupljena u školama i kako bi svaki profesor kroz svoj predmet mogao bar malo svog vremena posvetiti medijskoj kulturi. No, svakako bi dobrodošao jedan zaseban predmet koji bi bio skroz posvećen medijskoj kulturi.

»

Ispitanica 2:

„Hrvatski jezik ima rubriku Medijska kultura, no smatram da se jako malo posvećuje vremena toj rubrici. Likovnjaci su doista i slobodnjaci, mislim da bi mi bili idealni za predavanje o medijskoj kulturi, ali kao što sam rekla, uz dodatne edukacije. Nadalje, informatičari također, no oni se u većini slučajeva drže strogo plana i programa. Kroz nastavu volim djeci puštati na YouTubeu emisiju o umjetnicima 21.stoljeća, njima je to jako zanimljivo jer su im pojmovi poput performansa ili instalacija jako daleki. Učim ih uvijek promišljati o promatraču medijima, tko kome diktira. Smatram da bi bilo odlično uvesti medijsku kulturu kao izborni predmet jer imam dojam da u zadnje vrijeme medijski sadržaji (televizija, novine, radio) diktiraju i nameću svoje nekakve ideje, nisu više edukativni kao što su nekada bili. Medijska kultura bi se trebala uvijek provlačiti kroz više predmeta, jer živimo u svijetu gdje je skoro pa nemoguće održati predavanje bez medija.“

Ispitanik 3:

„Smatram da bi svi navedeni profesori mogli predavati o medijskoj kulturi, ne nužno samo profesori hrvatskog. Medijskoj kulturi posvećujem dosta vremena kroz nastavu, ali i u slobodno vrijeme volim čitati o tome kako približiti djeci kroz medije slikarstvo, kiparstvo itd. Često koristim YouTube, pronalazim video uratke o slikarstvu da djeca dobiju vizualni

dojam kako se nanosi boja, pa poslije s njima to radim u praksi ... Isto tako je i s kiparstvom, pokažem im na video uratku kako se modelira i oblikuje. Primijetio sam kako djeca obožavaju takav pristup nastavi, jer im je to puno zanimljivije od mog pričanja i objašnjavanja bez vizualnih pomagala. Mislim da se kroz hrvatski još najmanje uči o medijima, bar sam osobno dobio takav dojam. Bilo bi idealno kada bi se zaista uveo takav predmet kao izborni, ali uvijek o medijskoj kulturi možemo učiti i kroz druge predmete. „

Ispitanik 4:

„ Medijska kultura je toliko širok pojam da bi svatko od profesora trebao bar par minuta kroz svoj sat za nju. To uključuje i navedene profesore ali to mogu realno i profesori matematike ili fizike. Informatika kao predmet je nešto sasvim drugo. Ako postoje učenici koji su zainteresirani za srž funkcioniranja računala za njih bi imalo smisla priskrbiti određene tehnološke predmete koje bi prije svega trebali proučavati kroz hardversku građu (u skladu s uzrastom), pa zatim raditi na razumijevanju softvera i programiranja. Na taj bi način potakli mlade informatičare i programere u profesionalnom smislu dok višesatno igranje igrica na pametnom mobitelu nema baš prevelike veze s informatičkim znanjem. Ukratko, pojačati informatiku za one koji to žele, a ostalima koji su sposobniji za neke druge stvari više tumačiti o praktičnom korištenju aplikacija, selekciji informacija i odgovornom ponašanju na društvenim mrežama. . Ukoliko bi sam održavao sat po pitanju medijske pismenosti stavljao bi naglasak na gore navedenu problematiku i važnost filtriranja informacija tj. osvještavanje svake pojedine informacije koja kasnije uz sve ostale utječe na naš ukus, estetiku, životne stilove i navike kojima često robujemo. Nakon uvoda svakako bi radili praktičan rad na temu razumijevanja onoga što vidimo i čujemo i osjetimo. Medijska kultura nije dovoljno zastupljena u školama, no dok ne bude službeno uvedena, uvijek možemo mi profesori i nastavnici na svoju ruku koristiti medije i učiti djecu kako ih koristiti pametno.“

- **Tehnološka opremljenost škola, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja**

Ispitanica 1:

„Škola je u potpunosti opremljena. O korištenju pametnih telefona u nastavi- mislim da je to dobro i korisno, jer ih učenici svakodnevno koriste, te im treba pokazati kako se mobiteli mogu iskoristiti u edukaciju, stvaranje i kulturu.“

Ispitanica 2:

„ Tehnološka opremljenost škole je vrlo dobra, jedino što smo izbacili televizore ali ni ne trebaju nam zbog laptopa, tableta, pametnih ploča, projektoru itd. O korištenju pametnih telefona u nastavi nemam ništa protiv, dapače i sama ih koristim s djecom. Recimo kada idemo u prirodu pa onda im dam zadatak da fotografiraju nešto...S pametnim telefonima samo treba pametno, kao i sa svim medijima. Mogu nam toliko olakšati posao ako ih znamo dobro primijeniti.“

Ispitanik 3:

„Imamo sve navedeno od tehnologije u našoj školi. Što se tiče pametnih telefona nisam ni za ni protiv, u jednu ruku kada djeci dopustim korištenje za neki zadatak, dobijem vrlo kreativne snimke i fotografije, znaju istraživati po YouTubeu o raznim slikarskim tehnikama pa to dosta olakšava nastavu meni i njima. U drugu ruku, koncentracija kod djece u osnovnoškolskoj dobi je vrlo niska pa je to dvosjekli mač. Za pametne sam telefone, samo ih treba koristiti kvalitetno i u pravo vrijeme.“

Ispitanik 4:

„U potpunosti samo tehnološki opremljeni. Što se tiče pomagala u nastavi koristim laptop samo kako ne bih svaki put printao primjere i predloške po kojima djeca izrađuju svoje radove, ako mogu uvijek radije biram fizičke predmete od fotografija istih. Kratki klipovi mi također ponekad posluže iako je to uvijek u svrhu kako bi njihov rad na papiru bio što

kvalitetniji. Definitivno se zalažem da uz svu tehnologiju ipak zadržimo i papir u fizičkom obliku, kako zbog razvoja motorike tako i zbog pozitivne prizemljenosti, jer ako nam djecu jednog dana spoje na digitalni „cloud“ više nećemo moći vratiti stvari unatrag, a već sad možemo uočiti kako djeca razmišljaju poput malih kompjutera. Isprekidano i u više „tabova“ bez mogućnosti da dugo zadrže pažnju na jednoj stvari, uz to imaginacija i mašta sve više gubi na snazi budući da kroz „servirane“ igrice i filmove netko drugi kreira, i uz to zarađuje, ono o čemu sami ne žele ili ne mogu razmišljati. Djeci dopustim pametne telefone kada idemo u prirodu i kada govorimo o fotografiji i videu. „

- **Društvene mreže i djeca**

Ispitanica 1:

„Smatram kako su društvene mreže u nastavi danas jako pozitivne i djeca se kroz igru mogu zabaviti i štošta naučiti. Djeca danas vole više vizualne stvari, poput Instagrama ili TikToka, manje Facebook. No postoji puno stvari koje mogu naučiti preko YouTubea što se tiče tehnika vezanih uz likovni. Mislim isto tako kako bi se već od predškolske dobi djeca trebala medijski obrazovati, ali postepeno i prilagođenim stvarima.“

Ispitanica 2:

„Djecu bi trebalo obrazovati od male dobi, premda mi nije baš ugodno kad vidim malu djecu kako već sve znaju na tabletima i mobitelima, ali uz pravilno usmjeravanje djece u toj dobi i kako koristiti medije, definitivno ne vidim ništa loše u tome. Što se tiče društvenih mreža u nastavi, koristim ih s djecom ali umjereno. Većinom im dajem da sami istražuju i guglaju, ima i dosta igrica gdje se djeca mogu igrati s bojama, uređivati fotografije ili praviti kratke video uratke.“

Ispitanik 3:

„Djecu treba obrazovati već od predškolske dobi ali bi trebalo početi s jednostavnim stvarima poput kratkih crtanih filmova prilagođenih za njihovu dob. Danas dijete morate zainteresirati, nije više dovoljno da ispišete cijelu ploču ili im diktirate informacije, oni moraju osjetiti ili vidjeti da bi percipirali i shvatili. Tu nam društvene mreže i mediji doista uskaču u pomoć.“

Ispitanik 4:

„Kao nastavnik primjećujem sve veće promjene, tj. tehnološku ovisnost kod djece u odnosu na prije nekoliko godina. Mnogima više pod slobodnim satima nije gušt otići igrati nogomet već sjediti na klupi i gledati u mobitel. Uvođenje digitalizacije u svim sferama kod nas se prihvaća trendovski i stihijski, a i nije neko čudo uzevši u obzir da i neki nastavnici često gledaju u mobitel za vrijeme nastave i pod odmorima. Tableti, pametne ploče, laptopi za sve, samo služe kako bi pojednostavili ionako jednostavne stvari, debilizacija budućih naraštaja zasigurno nije najbolja ideja ako želimo napredak. Knjiga kao medij mlađima uglavnom nije previše zanimljiva, no ona će definitivno preživjeti sve tehnološke revolucije i evolucije, odemo li još dalje riječ medij ujedno označava osobu sklonu kanaliziranju vizija, mistične ljudi povezane s kozmičkim znanjem. Tu zapravo dolazimo do pitanja svijesti, tj. borbe za svijest. 'Ugušeni' u mreži informacija i elektromagnetskih valova kao bića gubimo prirodne sposobnosti da promatranjem i direktnim iskustvom saznajemo o svijetu oko i iznad sebe. Srednjostrujaški mediji direktno utječu na kočenje ljudskih sposobnosti u duhovnom smislu. Kako se onda ne zabrinuti nad novorođenčadi kojima roditelji stavljaju pametne telefone u ruke?“

- **Medijsko obrazovanje i roditelji**

Ispitanica 1:

„Roditelji su nedovoljno medijski pismeni, barem većina i definitivno bi im dobro došao medijski odgoj.“

Ispitanica 2:

„Danas je tužno kada vidim da je doseg nekim roditeljima Dnevnik i turske sapunice, to se sve odražava na djecu, definitivno trebaju medijski odgoj. Većina roditelja ni sama ne zna pravila ponašanja na društvenim mrežama te nerijetko objavljuju fotografije vlastite maloljetne djece.“

Ispitanik 3:

„Roditelji djece kojima predajem nisu baš medijski pismeni. Primijeti se to kada recimo kupuju djeci u osnovnoj školi mobitele od par tisuća kuna...Problem je što ih samo puste s tim mobitelima da rade što žele. Definitivno bi trebalo organizirati edukacije za roditelje kad su u pitanju mediji.“

Ispitanik 4:

„Moj stav je da definitivno treba dodatno obrazovati nastavnike, roditelje i djecu (već od predškolske dobi) po pitanju medijske pismenosti (ako nikako drugačije onda barem putem redovitih predavanja u školama), ali prije svega po pitanju utjecaju medija i važnosti selektiranja informacija, kreiranju analognih sadržaja (crteža, pjesama, novina), broju sati provedenim za računalom, te o važnosti balansa tj. povezanosti između fizičkih i umnih aktivnosti, prehrani, prirodi i umjetnosti.“

4. Nastavnici Informatike

- **Definiranje medijske pismenosti, medijske kulture te medijskog odgoja.**

Ispitanica 1:

„Medijska pismenost je razumijevanje kako nastaje sve što se tiče medija, što bi sve trebalo napraviti, tko je sve kreirao taj sadržaj itd. Medijski odgoj znači odgojiti djecu od samih početaka da kritički gledaju na sadržaj. Medijska kultura je širok pojam, ali definirala bih ju kao korištenje medija uz pomoć računala ili mobitela.“

Ispitanik 2:

„Medijska pismenost bi bila korištenje programa za stvaranje raznih medija na računalu. Medijska kultura je korištenje medija uz pomoć tehnologije, a medijski odgoj bi bio možda učenje kako bi djecu usmjerili da zdravo koriste medije.“

- **Mediji kao odgajatelji u 21. stoljeću. Kritičko vrednovanje medija.**

Ispitanica 1:

„Mediji uvelike oblikuju i odgajaju djecu u ovom stoljeću. Znam „uhvatiti“ djecu dok pod nastavom koriste mobitele, iako je to zabranjeno, a na satu Informatike često znaju gledati po Facebooku i YouTubeu. Kritičko vrednovanje medija je sposobnost koja se uči, a znači znati prepoznati vjerodostojnost i točnost informacija.“

Ispitanik 2:

„Slažem se da su mediji odgajatelji. Kritičko vrednovanje medija se uči, to je sposobnost prepoznavanja točnosti i važnosti informacija. Na kraju krajeva, ionako informacija ima previše, treba ih znati i selektirati.“

- **Educiranost ispitanika o medijima**

Ispitanica 1:

„Imala sam tijekom svog studiranja kolegije vezane uz medijsku kulturu pod nazivom „Medijska kultura“ i „Scenska kultura“. Doista sam uživala u tim kolegijima i dosta naučila, no smatram kako nisam dovoljno kompetentna za predavanje o medijima. Pristala bi na dodatna usavršavanja.“

Ispitanik 2:

„Nisam tijekom svog studiranja imao kolegije vezane uz medijsku kulturu, više smo učili programirati. Smatram da sam 90% kompetentan za predavanje o medijskoj kulturi ali bi mi još eventualno trebala neka sitna educiranja ili usavršavanja. Pristao bi na dodatna usavršavanja ako bi škola organizirala ista.“

- **Medijska kultura - posvećivanje medijskom obrazovanju, kako bi trebali izgledati satovi medijske kulture, mišljenje o uvođenju medijske kulture kao izbornog predmeta**

Ispitanica 1:

„Smatram da su najkompetentniji nastavnici za predavanje o medijima profesori Hrvatskog i Engleskog jezika ili knjižničari. Iskreno, profesori Informatike su ograničeni planom i programom pa s djecom ne stignem baš raditi nešto drugo, eventualno zadnjih pet minuta sata. Smatram isto tako da medijska kultura nije dovoljno zastupljena u školama. Kada bih imala više vremena da se posvetim medijskoj kulturi, s djecom bi snimala video uratke i učila ih montirati. O medijskoj kulturi i njenom potencijalnom uvođenju u školstvo kao zaseban predmet imam pozitivno mišljenje. Djeci u današnje vrijeme treba netko tko će ih voditi kroz ovaj džumbus informacija iz medija.“

Ispitanik 2:

„Smatram da bi o medijskoj kulturi trebali najviše predavati profesori Hrvatskog i Informatike, iako sam mišljenja da je dovoljno zastupljena u školama. Ne posvećujem vrijeme baš medijskoj kulturi zbog ograničenosti satnice. Kada bih imao vremena možda bih radio s djecom više na Photoshopu te nekim zabavnim programima koji bi im bili od koristi u budućnosti. Nisam baš za to da se takav predmet uvede kao izborni u školstvo, meni je to glupost jer ima profesora koji bi trebali raditi s djecom na tome ali im se ne da.“

- **Tehnološka opremljenost škola, korištenje medija te stvaranje medijskih sadržaja**

Ispitanica 1:

„Zadovoljna sam tehnološkom opremljenosti naše škole, ali što se tiče korištenja pametnih telefona na nastavi nisam baš za to. Djeca danas jedva imaju koncentraciju da provedu mirna 45 minuta tijekom školskog sata.“

Ispitanik 2:

„Djelomično sam zadovoljan tehnološkom opremljenosti, imamo sve ali su kompjuteri u informatičkoj učionici dosta stari i spori te internetska mreža vrlo često zna „pući“. Korištenje pametnih telefona definitivno ne dolazi u obzir, djeca jedva prate nastavu ovako, a kamol uz dodatne distrakcije.“

- **Društvene mreže i djeca**

Ispitanica 1:

„Nisam za društvene mreže u nastavi, možda pod nekim drugim predmetima ali pod Informatikom nikako. O obrazovanju djece o medijima već od predškolske dobi imam vrlo pozitivno mišljenje, djeca trebaju moći razumjeti medije, ne ih samo upijati.“

Ispitanik 2:

„Društvene mreže su neophodne ali nisam za to, iako ih moje kolege prakticiraju u nastavi. Djeci dozvolim deset ili pet minuta prije kraja nastave da odu eventualno na Facebook. O obrazovanju djece od najranije dobi o medijima imam pozitivno mišljenje.“

- **Medijsko obrazovanje i roditelji**

Ispitanica 1:

„Definitivno im treba medijski odgoj, pa neki roditelji danas ne znaju osnove informatike, kako će znati nešto o medijima.“

Ispitanik 2:

„ Neke roditelje treba vratiti u osnovnu školu, možda tek onda učiti o medijima.“